

Sygn. akt V ACa 662/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w G. V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Leszek Jantowski

Protokolant: sekretarz sądowy Angelika Ragus

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2022 r. w G.

na rozprawie

sprawy z powództwa W. Ż. i K. Ż.

przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 2 marca 2022 r., sygn. akt XV C 1710/20

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 4.050,00 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych i 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia za czas od uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

SSA Leszek Jantowski

Na oryginale właściwy podpis.

Sygn. akt: V ACa 662/22

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 7 września 2020 roku do Sądu Rejonowego w G., skierowanym przeciwko (...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W., powodowie W. Ż. i K. Ż. domagali się:

1.ustalenia, że umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...) z dnia 19 marca 2009 roku, zawarta pomiędzy stroną powodową a (...) Bank (...) Spółką Akcyjną jest nieważna;

2.zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kwoty 5.080,46 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, jako zwrotu świadczeń nienależnych w związku z nieważnością umowy;

3.zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kwoty 11.474,99 CHF wraz

z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, jako zwrotu świadczeń nienależnych w związku z nieważnością umowy.

Powodowie zgłosili również żądanie ewentualnie, w przypadku uznania umowy za ważną, i wniesli o:

1. ustalenie, że bezskuteczne wobec powodów są następujące zapisy umowy:

a) „Kredyt denominowany udzielony w złotych w kwocie, stanowiącej równowartość 32547,02 CHF (słownie CHF: trzydzieści dwa tysiące pięćset czterdzieści siedem i 02/100)” – zawarta w § 1 ust. 1 (...);

b) „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów, obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” – zawarta w § 1 ust. 2 (...);

c) „Do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej, według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” – zawarta w § 12 ust. 3 (...);

d) „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej:

1) harmonogram spłaty kredytu wyrażony jest w walucie, w której kredyt jest denominowany,

2) spłata następuje w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej,

3) Do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”

– zawarta w § 15 ust. 7 (...);

W dniu 14 września 2020 roku Sąd Rejonowy w G. wydał w sprawie, prowadzonej wówczas pod sygnaturą I C 577/20, postanowienie, w którym, na podstawie art. 25 § 2 k.p.c. sprawdził wartość przedmiotu sporu i ustalił ją na kwotę 186.685,00 zł, oraz uznał się niewłaściwym rzeczowo i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w G..

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości.

Wyrokiem z dnia 2 marca 2022 r. Sąd Okręgowy w G.:

1. ustalił, że umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...), zawarta w dniu 19 marca 2009 roku pomiędzy W. Ź. i K. Ź. a (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W., jest nieważna w całości;

2. zasądził od pozwanego na rzecz powodów W. Ź. i K. Ź. kwotę 5.080,46 zł (pięć tysięcy osiemdziesiąt złotych 46/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 7 września 2020 roku do dnia zapłaty;

3. zasądził od pozwanego na rzecz powodów W. Ź. i K. Ź. kwotę 11.474,99 (jedenaście tysięcy czterysta siedemdziesiąt cztery franki szwajcarskie 99/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 7 września 2020 roku do dnia zapłaty;

4. zasądził od pozwanego na rzecz powodów W. Ź. i K. Ź. kwotę 6.434,00 zł (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery złote) tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane na podstawie następujących ustaleń i rozważań:

Pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą
w W. jest następcą prawnym (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W..

Zgodnie z Ogólnymi warunkami udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) z maja 2008 roku (dalej: OWU) określenie Tabela kursów oznacza aktualną „Tabelę kursów walutowych (...) Bank (...) S.A.” obowiązującą w banku w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Tabela kursów jest udostępniana klientom na tablicach ogłoszeń w placówkach Banku, publikowana na jego stronie internetowej i na życzenie klienta informacje o kursach walut obowiązujących w Banku udzielane są również telefonicznie.

Definicja umowy oznacza umowę o kredyt mieszkaniowy, której wzór stanowi:

1/ Część Nr (...) „Regulaminu udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) w przypadku kredytu hipotecznego, przeznaczonego na zakup lub zamianę nieruchomości na rynku wtórnym,

2/ Część Nr (...) „Regulaminu udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) w przypadku kredytu hipotecznego, przeznaczonego na zakup nieruchomości na rynku pierwotnym od dewelopera lub spółdzielni mieszkaniowej,

3/ Część Nr (...) „Regulaminu udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) w przypadku kredytu budowlano-hipotecznego przeznaczonego na finansowanie inwestycji budowlanej.

Zgodnie z § 1 ust. 22 pkt 2 OWU, umowa o kredyt mieszkaniowy (...) stanowi całość, składającą się z (...) oraz z (...).

Stosownie do treści § 6 kredytobiorca może ubiegać się o zmianę waluty kredytu (ust. 1). Zmiana waluty kredytu może nastąpić:

1. pod warunkiem, iż dotychczasowa obsługa kredytu przebiega (w ocenie Banku) bez zastrzeżeń,

2. w formie aneksu do umowy o kredyt, po:

a) złożeniu przez kredytobiorcę pisemnego wniosku o zmianę waluty, co najmniej na 7 dni roboczych przed datą przewalutowania,

b) uiszczeniu przez kredytobiorcę prowizji za zmianę waluty,

c) uznaniu przez Bank zdolności kredytowej jako wystarczającej dla nowej kwoty kredytu,

d) ustanowieniu dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu, jeżeli dotychczasowe okaże się zabezpieczeniem niewystarczającym,

e) złożeniu przez kredytobiorcę nowego oświadczenia o dobrowolnym poddaniu się egzekucji do kwoty kredytu po zmianie waluty (ust. 2).

W przypadku przekształcania kredytu z opcji denominowanej w walucie obcej w opcję złotową, kapitał pozostały do spłaty wyrażony w walucie obcej, zostaje przeliczony na złote po kursie sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów, obowiązującej w Banku w momencie zaewidencjonowania w systemie informatycznym Banku kwoty kredytu po zmianie waluty (ust. 6).

Powodowie, W. Ż. i K. Ż. posiadali kredyt mieszkaniowy w (...) Banku, z którego to zobowiązania pozostała do spłaty kwota 46.000,00 zł. Całkowita spłata kredytu miała nastąpić w 2015 roku. Powodowie posiadali małe dziecko i poszukiwali środków na wykup kredytowanego mieszkania. Nie posiadali zdolności kredytowej na podwyższenie kredytu w (...) Banku.

W celu uzyskania kredytu u poprzednika prawnego pozwanego, powodowie odbyli trzy spotkania. Na pierwszym z nich Bank przedstawił powodom ofertę kredytową. Oferta kredytu w złotych została przedstawiona jako droższa od kredytu w walucie CHF. Powodom nie wytłuczono roli franka szwajcarskiego w tejże umowie, nie wyjaśniono zasad ustalania kursu walut przez Bank ani pojęcia spreadu walutowego. Nie poruszono kwestii Tabel kursowych Banku, wskazując jedynie, że kurs będzie z danego dnia Banku. Powodowie mieli świadomość stosowania przez Bank dwóch kursów kupna

i sprzedaży, jednakże nie wiedzieli, kiedy są one stosowane. Doradca kredytowy zapewnił powodów o nieznacznym wzroście kursu waluty CHF, przedstawiając tę walutę jako najstabilniejszą.

Na drugim spotkaniu, mającym miejsce w dniu 12 lutego 2009 roku, powodowie złożyli wniosek o udzielenie kredytu mieszkaniowego (...) w kwocie 93.270,13 zł, przeznaczonego na spłatę kredytu mieszkaniowego – 46.635,13 zł, oraz dowolny cel – 46.635,00 zł. Okres kredytowania został określony na 480 miesięcy, a dzień spłaty rat kapitałowo-odsetkowych – na 17 dzień miesiąca.

Powodowie mieli wybór waluty kredytu, pomiędzy PLN/CHF/EUR/USD/ DKK/NOK/SEK. Jako walutę kredytu powodowie wskazali CHF.

W złożonym wniosku kredytowym powodowie oświadczyli, że:

a) zostali poinformowani przez (...) Bank (...) S.A. o ryzyku wynikającym ze stosowania przy spłacie kredytu zmiennej stopy procentowej, akceptują to ryzyko i są świadomi, że ewentualny wzrost stopy procentowej spowoduje wzrost raty kapitałowo-odsetkowej kredytu;

b) zostali poinformowani przez (...) Bank (...) S.A. o ponoszeniu przez nich ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty w przypadku zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej oraz przyjmują to do wiadomości i akceptują to ryzyko;

c) zobowiązują się, w przypadku wzrostu kursu waluty, w jakiej denominowany jest kredyt, dokonać (na żądanie Banku) następujących czynności:

- dołączyć do kredytu dodatkowego kredytobiorcę, którego dochody przywrócą zdolność kredytową w przypadku utraty zdolności kredytowej,

- ustanowią dodatkowe prawne zabezpieczenie lub zwiększą dotychczasowe zabezpieczenie – w przypadku relatywnego zmniejszenia wartości przyjętego prawnego zabezpieczenia spłaty kredytu,

- uzupełnią ze środków własnych lub dokonają ubezpieczenia finansowego od ryzyk, związanych z niskim wkładem własnym,

- odrzucają ofertę (...) Bank (...) S.A. udzielenia kredytu w złotych.

Wraz ze złożeniem powyższego wniosku kredytowego, powodowie wypełnili formularze dotyczące ich danych osobowych, dochodów, majątku i zobowiązań, z którego wynika, że w dacie złożenia wniosku kredytowego:

- powódka K. Ź. posiadała wykształcenie wyższe, nie prowadziła działalności gospodarczej ani nie pozostawała zatrudniona, nie posiadała również żadnych zobowiązań,

- powód W. Ź. posiadał wykształcenie – licencjat, był zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w firmie (...) w branży przemysłowej, z tytułu której otrzymywał średni miesięczny dochód netto w wysokości 1.343,18 GBP. Jako posiadany przez powoda majątek wskazana została nieruchomość o wartości 450.000,00 zł, w tym majątek obciążony – 45.000,00 zł, a także zobowiązanie kredytowe w walucie PLN w (...) Banku, z którego pozostała kwota do spłaty wynosiła 46.000,00 zł, kwota miesięcznej raty wynosiła 870,00 zł, natomiast spłata miała nastąpić w 2015 roku.

Następnie, w dniu 19 marca 2009 roku powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...) (kredyt hipoteczny przeznaczony na zakup lub zamianę nieruchomości na rynku wtórnym), zgodnie z którą Bank udzielił kredytobiorcom kredytu hipotecznego na zasadach określonych w (...) (dalej jako: (...)) oraz (...) (dalej jako: (...)), a także w Ogólnych Warunkach udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...), stanowiących integralną część umowy. Udzielony powodom kredyt był kredytem denominowanym w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 32.547,02 CHF, a przeznaczeniem kredytu była spłata kredytu mieszkaniowego zaciągniętego w (...) Banku oraz dowolny cel (§ 1 ust. 1, 2 i 3 umowy).

Okres kredytowania został określony od dnia 19 marca 2009 roku do dnia 17 marca 2049 roku (§ 1 ust. 4 umowy). Oprocentowanie kredytu wynosiło 4,405 % p.a. (w przypadku uruchamiania środków w dniu podpisania umowy), natomiast marża Banku w dniu udzielenia kredytu wynosiła 4 % w stosunku rocznym (§ 1 ust. 8 i 9 umowy). Rzeczywista roczna stopa procentowa wynosiła 4,69 % p.a. (§ 1 ust. 11 umowy).

W § 2 ust. 1 umowy ustalono całkowity koszt udzielonego kredytu szacunkowo na kwotę 86.094,53 zł, w tym:

- prowizja za udzielenie kredytu denominowanego, pobrana w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 358,02 CHF, która po przeliczeniu na złote według kursu sprzedaży z dnia podpisania umowy wynosiła szacunkowo 1.080,86 zł,

- szacunkowa kwota odsetek pobieranych przez Bank przez cały okres kredytowania – 85.013,67 zł,

- koszt wynikający z podwyższenia marży Banku z tytułu ubezpieczenia kredytu w okresie przejściowym – 1.947,89 zł.

Łączna kwota wszystkich kosztów, opłat i prowizji związanych z zawarciem niniejszej umowy została szacunkowo określona na kwotę 1.080,86 zł, co stanowiło 1,16 % kwoty udzielonego kredytu (§ 2 ust. 2 umowy), natomiast łączna szacunkowa kwota wszystkich kosztów, ponoszonych przez kredytobiorców w związku z zaciągniętym kredytem w całym okresie kredytowania, stanowiąca sumę całkowitego kosztu oraz pozostałych kosztów, została określona na kwotę 100.293,53 zł (§ 2 ust. 4 umowy).

W § 3 ust. 1 i 2 umowy ustalono, iż zabezpieczenie spłaty kredytu docelowe stanowić będzie hipoteka kaucyjna na zabezpieczenie spłaty kapitału, odsetek i innych kosztów do kwoty 139.905,00 zł, ustanowiona na rzecz Banku na nieruchomości – lokalu mieszkalnym położonym w G. (1) przy ul. (...), należącej do powodów, a także cesja na rzecz Banku praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych. Nadto, w § 3 ust. 4 przewidziano przejściowe zabezpieczenie spłaty kredytu – ubezpieczenie kredytu na okres przejściowy w (...) S.A.

Zgodnie z § 4 ust. 1 – 6 umowy, wypłata kredytu miała nastąpić w transzach, po spełnieniu warunków ściśle określonych w umowie, przelewem na wskazany w umowie rachunek. Wypłata pierwszej transzy kredytu miała nastąpić nie później niż w ciągu 90 dni od daty zawarcia niniejszej umowy. Wypłata środków z kredytu denominowanego miała odbywać się na zasadach określonych w § 12 (...) (§ 4 ust. 8 umowy).

Zgodnie z § 5 spłata kredytu miała następować zgodnie z harmonogramem spłat doręczanym kredytobiorcom (ust. 1), do dnia 17 marca 2049 roku (ust. 2), w 479 równych ratach kapitałowo-odsetkowych (ust. 4 i 5), poprzez pobieranie środków z rachunku określonego w umowie (ust. 6). Spłata raty miała następować w 17-dniu każdego miesiąca (ust. 7). W § 5 ust. 10 wskazano, że zasady spłaty kredytu określone są w § 15-18 (...).

Jednocześnie, w (...) powodowie oświadczyli, że otrzymali i zapoznali się z treścią:

- wzoru niniejszej umowy,

- „Ogólnych warunków udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) stanowiących integralną część niniejszej umowy,

- wyciągu z Tabeli opłat i prowizji (...) Bank (...) S.A. dla klientów indywidualnych.

W (...) wskazano, że stanowi ona wraz z (...) całość umowy o kredyt mieszkaniowy (...).

W punkcie 1 (...), zatytułowanym „Waluta i oprocentowanie kredytu”, w § 1 ust. 1 wskazano, że kredyt mieszkaniowy (...) jest udzielany w złotych.

W § 1 ust. 2 ustalono, iż w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

W § 1 ust. 3 wskazano, że w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej:

1. zmiana kursu waluty wpływa na wypłacane w złotych przez Bank kwoty transz kredytu oraz na spłacane w złotych przez kredytobiorcę kwoty rat kapitałowo-odsetkowych;

2. ryzyko związane ze zmianą kursu ponosi kredytobiorca, z uwzględnieniem § 12 ust. 2 – 4 oraz § 20 ust. 6.

Stosownie do § 2 ust. 1 i 2 (...) oprocentowanie kredytu ustalane było według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę odpowiedniej stopy bazowej oraz marży Banku. Stopa bazowa odpowiadała obowiązującej w ostatnim dniu roboczym przed dniem uruchomienia środków stawce:

- 1/ WIBOR 3M - w przypadku kredytów udzielanych w PLN,
- 2/ EURIBOR 3M - w przypadku kredytów denominowanych w EUR,
- 3/ LIBOR 3M - w przypadku kredytów denominowanych w USD lub CHF,
- 4/ CIBOR 3M - w przypadku kredytów denominowanych w DKK,
- 5/ STIBOR 3M - w przypadku kredytów denominowanych w SEK,
- 6/ OIBOR 3M - w przypadku kredytów denominowanych w NOK.

Zgodnie z § 12 ust. 1 (...) w przypadku kredytu przeznaczonego na zakup nieruchomości na rynku pierwotnym, denominowanego w walucie obcej, łączna kwota przyznanych środków, o której mowa w § 1 ust. 1 (...), miała być wypłacana w złotych zgodnie z terminarzem wpłat określonym przez inwestora w przedwstępnej umowie. W myśl § 12 ust. 2 (...) w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków miała nastąpić w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłacanej kwoty wyrażonej w walucie obcej. Stosownie do § 12 ust. 3 (...), do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosowano kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Zgodnie natomiast z treścią § 12 ust. 4 (...) w przypadku kredytów denominowanych, gdy przyznana kwota kredytu, na skutek różnic kursowych, okaże się na dzień uruchomienia kredytu kwotą:

1. przewyższającą kwotę wymaganą do realizacji celu określonego w § 1 ust. 2 (...), Bank miał uruchomić środki w wysokości, stanowiącej równowartość w walucie kredytu kwoty niezbędnej do realizacji tego celu oraz dokonać pomniejszenia salda zadłużenia poprzez spłatę kwoty niewykorzystanej;
2. niewystarczającą do realizacji celu, określonego w § 1 ust. 2 (...), kredytobiorca zobowiązany był do zbilansowania inwestycji ze środków własnych.

W myśl § 15 (...) spłata kredytu powinna nastąpić w terminach i kwotach określonych w doręczanym kredytobiorcy i poręczycielom harmonogramie spłat. (ust. 1). Harmonogram spłat miał ulegać aktualizacji każdorazowo w przypadku zmiany oprocentowania kredytu (ust. 2). W przypadku nie uruchomienia kredytu w miesiącu, w którym podpisano umowę, ilość rat mogła ulec zmniejszeniu, a spłata przebiegać miała zgodnie z harmonogramem spłat (ust. 3). Za datę spłaty uważano datę wpływu środków na rachunek obsługi kredytu określony w § 4 ust. 2 (...) (ust. 4). W przypadku, gdy dzień spłaty przypadał na dzień wolny od pracy, spłata miała nastąpić w pierwszym dniu roboczym następującym po tym dniu (ust. 5). W przypadku spłaty kredytu w systemie równych rat kapitałowo-odsetkowych, ostatnia rata jako rata wyrównująca mogła być różna od rat pozostałych (ust. 6). Bank zobowiązał się do rozliczenia kwoty kredytu z kredytobiorcą w terminie 14 dni od dnia dokonania całkowitej spłaty kredytu (ust. 8).

Stosownie do treści § 15 ust. 7 (...) w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej:

- 1.harmonogram spłat kredytu wyrażony miał być w walucie, w której kredyt jest denominowany,
- 2.spłata miała następować w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej,
- 3.do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu miał być stosowany kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

W § 18 (...) przewidziano możliwość wcześniejszej spłaty kredytu, a w § 19 ust. 1 (...) wskazano, że kredytobiorca może ubiegać się w ciągu całego okresu kredytowania (na warunkach określonych w „Ogólnych warunkach udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...), stanowiących integralną część niniejszej umowy):

- 1.o zmianę waluty kredytu,
- 2.o podwyższanie kwoty kredytu,
- 3.o prolongatę okresu kredytowania w przypadku, gdy umowny okres kredytowania jest krótszy niż okres maksymalny,
- 4.o opuszczenie raty kapitałowo-odsetkowej.

W treści § 26 ust. 2 (...) wskazano, że w sprawach nieuregulowanych w umowie mają zastosowanie przepisy Prawa bankowego, kodeksu cywilnego i inne właściwe, powszechnie obowiązujące przepisy prawa.

Przy podpisywaniu ww. umowy powódka K. Ż. była sama, umowę podpisała zarówno w swoim imieniu, jak i w imieniu męża – powoda W. Ż.. Powódka nie zgłaszała żadnych pytań co do treści umowy, uważała, że podpisanie jej stanowi formalność, a ona ma jedynie sprawdzić dane zawarte w umowie oraz to, czy wszystko jest zgodne z poprzednio złożonym przez powodów wnioskiem kredytowym.

Powyższy kredyt był pierwszym kredytem powodów powiązany z walutą obcą. W momencie zawierania umowy kredytu ani powód, ani powódka nie prowadzili działalności gospodarczej. Powód dopiero w latach 2010 – 2012 prowadził działalność gospodarczą polegającą na sprzedaży artykułów dziecięcych. Postanowienia umowy kredytu nie zostały indywidualnie uzgodnione z powodami.

W dniu 20 marca 2009 roku powodowie złożyli wniosek o wypłatę pierwszej transzy kredytu w kwocie 46.783,34 zł. W dniu 24 marca 2009 roku Bank wypłacił powodom kwotę 16.883,51 CHF, co stanowiło równowartość kwoty 48.261,52, przy przeliczeniu według kursu 2,8585. Pod wnioskiem wskazano, że pobrano prowizję za udzielenie kredytu w kwocie 1.078,18 zł oraz opłatę 400,00 zł za wycenę wartości nieruchomości. Kwota ta została przeznaczona na spłatę kredytu w (...) Banku.

W dniu 27 kwietnia 2009 roku powodowie złożyli wniosek o wypłatę drugiej transzy kredytu w kwocie 15.663,51 CHF, z przeznaczeniem tych środków na dowolny cel. W dniu 29 kwietnia 2009 roku Bank wypłacił powodom żadaną kwotę,

z czego kwota 15.647,500 CHF stanowiła równowartość 45.008,48 zł przy przeliczeniu według kursu 2,8764, a kwota 16,01 CHF została przeznaczona na wcześniejszą spłatę kapitału z tytułu różnic kursowych.

Dopiero w momencie wypłaty poszczególnych transz powodowie dowiedzieli się, jaką kwotę kredytu otrzymali.

W dniu zawarcia ww. umowy kredytu pomiędzy stronami, u poprzednika prawnego pozwanego obowiązywała „Instrukcja udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) z listopada 2007 roku, stanowiąca załącznik do zarządzenia nr (...) Prezesa Zarządu (...) Bank (...) S.A. z dnia 26 listopada 2007 roku, które weszło w życie z dniem 3 grudnia 2007 roku. W Rozdziale IV tej instrukcji, w § 6 określono proces udzielania kredytów hipotecznych, wskazując, jak powinna być prezentowana oferta kredytowa oraz jak winno odbywać się kompletowanie dokumentacji kredytowej, analizy kredytowej. Wskazano w niej, że w przypadku kredytów denominowanych w walucie obcej, sposób przeliczania kwoty kredytu do umowy następuje po kursie kupna dalej waluty według Tabeli kursów z dnia złożenia wniosku obowiązującej w Banku w momencie dokonywania przeliczeń kursowych – gdy wnioskodawca wnioskuje o kwotę kredytu określoną w walucie obcej. Nadto w przedmiotowej instrukcji wskazano także, że osoba oferująca klientowi zaciągnięcie kredytu, jeszcze przed wydaniem wniosku o kredyt, upewnia się, czy klient jest świadomy ryzyka związanego ze stosowaniem zmiennej stopy procentowej oraz ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty i w razie potrzeby wyjaśnienie klientowi niejasnych kwestii.

Nadto, w Banku obowiązywał Regulamin udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...), a także Instrukcja stosowania Tabeli kursów walutowych (...) Bank (...) S.A. oraz raportowania transakcji zawieranych przy jej użyciu, która zawierała wyjaśnienie, co oznacza kurs kupna waluty, kurs sprzedaży waluty, Tabeli kursów i wskazywała sposoby jej ustalania i ogłaszania, jak również Instrukcja ustalania przez Departament (...) Tabeli Kursów Walut (...) Bank (...) S.A.

W dniu 29 sierpnia 2011 roku powodowie złożyli w Banku wniosek o zmianę waluty spłaty kredytu hipotecznego na CHF. W treści wniosku znalazły się oświadczenia powodów, iż:

- zostali poinformowani przez (...) Bank (...) S.A. o ryzyku wynikającym ze stosowania przy spłacie kredytu zmiennej stopy procentowej, że ryzyko to akceptują i są świadomi, że ewentualny wzrost stopy procentowej spowoduje wzrost raty kapitałowo-odsetkowej kredytu,
- zostali poinformowani przez (...) Bank (...) S.A. o ponoszeniu przez nich ryzyka, wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz zmiany wysokości spreadu walutowego w przypadku zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz przyjmują do wiadomości i akceptują to ryzyko,
- przyjmują do wiadomości, że zmiany kursów walut oraz zmiany wysokości spreadu walutowego w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość ich zobowiązania z tytułu zaciągniętego kredytu, tj. kwotę kredytu do spłaty oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej,
- zostali poinformowani przez (...) Bank (...) S.A. o ryzyku wynikającym ze zmiany cen rynkowych nieruchomości oraz, że akceptują to ryzyko, a także, iż przyjmują do wiadomości, że w przypadku wzrostu wskaźnika LTV w okresie kredytowania, na skutek obniżenia wartości nieruchomości, Bank może wymagać przedstawienia dodatkowego zabezpieczenia kredytu.

Wskutek powyższego, w dniu 12 września 2011 roku strony zawarły porozumienie do umowy kredytu, na mocy której powodowie uzyskali możliwość spłaty kredytu w CHF. Zgodnie z treścią porozumienia, w celu dokonywania spłat bezpośrednio w walucie kredytu Bank otworzył i prowadzi Rachunek Obsługi Kredytu (ROK).

W odniesieniu do kredytów denominowanych w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych miała zostać określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według

bezzgotówkowego kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 3 ust. 2). W § 4 wskazano, że w przypadku kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty innej niż polska wprowadza się dodatkowo następujące zasady dotyczące spłat:

1) gdy kwota do dyspozycji na rachunku obsługi kredytu jest niewystarczająca na pobranie raty kapitałowo-odsetkowej lub gdy powstała zaległość, wówczas Bank na podstawie pełnomocnictwa pobierze pozostałą część raty ze złotowego rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub z rachunku walutowego,

2) spłata kredytu w złotych następuje w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, przy czym do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się bezzgotówkowy kurs sprzedaży danej waluty według ostatniej Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, ustalany zgodnie z zasadami określonymi w § 3 ust. 3 i 4,

3) w przypadku, gdy kredytobiorca wskaże w (...) walutę kredytu jako walutę spłaty, a dokona wpłaty na rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy lub rachunek obsługi kredytu w złotych z dyspozycją na spłatę raty, Bank zrealizuje dyspozycję zgodnie z kolejnością opisaną w pkt 1 w sposób określony w pkt 2,

4) w przypadku deklaracji spłaty w walucie kredytu, kredytobiorca, poza sposobami określonymi w umowie, może dokonać spłaty również przelewem bankowym bezpośrednio na walutowy rachunek obsługi kredytu lub na rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy w walucie, wskazany w (...) lub niniejszym porozumieniu,

5) we wszystkich uregulowaniach umowy, w których jest mowa o „rachunku osobistym kredytobiorcy” strony oświadczają, że pod pojęciem tym rozumieją rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy prowadzony w złotych lub rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy walutowy.

Przed zawarciem powyższego porozumienia, w dniu 31 sierpnia 2011 roku pracownik Banku przedłożył powodom „Informację dla Wnioskodawców o ryzyku zmiennej stopy procentowej, ryzyku kursowym, ryzyku zmiany spreadu walutowego oraz ryzyku zmian cen rynkowych nieruchomości” wraz z załączoną historią zmian stopy referencyjnej LIBOR 3M dla CHF i historią zmian kursu franka szwajcarskiego do złotego (CHF/PLN), z którymi powodowie się zapoznali. Zgodnie z treścią Informacji, (...) Bank (...) S.A. dla klientów indywidualnych oferuje kredyty hipoteczne udzielane

w złotych polskich, jak i kredyty walutowe tj. indeksowane do waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej; zaś przed podjęciem decyzji o wyborze waluty kredytu zaleca zapoznać się z informacjami dotyczącymi ryzyka kursowego, ryzyka zmian stóp procentowych oraz ryzyka zmian cen rynkowych nieruchomości. Wskazano, że wybierając zadłużenie w walucie obcej kredytobiorcy korzystają aktualnie z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają miesięcznie niższą ratę kredytu. Dotyczy to przede wszystkim kredytów w euro i w frankach szwajcarskich, a wynika ze znacznej różnicy w wysokości stóp referencyjnych, które są podstawą do ustalenia oprocentowania kredytu. W obecnym okresie stopy referencyjne wynoszą:

- dla kredytów złotych — 4,72 % (WIBOR 3M),
- dla kredytów indeksowanych kursem franka szwajcarskiego — 0,00667 % (LIBOR 3M dla CHF).

Podkreślono przy tym, że zaciągając zobowiązanie w walucie obcej, kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych oraz ryzyko zmiany wysokości spreadu walutowego, które mają wpływ na wysokość zaciągniętego kredytu oraz ostateczną wysokość raty kapitałowo-odsetkowej. Występowanie wyżej wymienionych ryzyk sprawia, że ostateczna wysokość zadłużenia z tytułu zaciągniętego kredytu, wyrażona w walucie kredytu, będzie możliwa do określenia dopiero w momencie wypłaty ostatniej transzy kredytu, a wysokość raty spłaty, podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Wskazano, że ryzyko kursowe związane ze spłatą kredytu, jest znacznie mniejsze, jeżeli o kredyt walutowy ubiega się Kredytobiorca, osiągający dochody w tej samej walucie obcej. Podano, że z wyżej wymienionych powodów warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN lub w walucie, w

jakiej Kredytobiorca uzyskuje dochód, jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych lub zmiany stóp procentowych.

W odniesieniu do ryzyka zmiany stóp procentowych wskazano, że zarówno w przypadku kredytów złotych jak i walutowych, oprocentowanych w oparciu o zmienną stopę procentową, kredytobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych. Oprocentowanie kredytów hipotecznych składa się z marży (...) Bank (...) SA i zmiennej stopy referencyjnej (np. EURIBOR 3M, LIBOR 3M – w zależności od waluty kredytu) i zmienia się co 3 miesiące.

Ryzyko zmiany stóp procentowych oznacza, iż w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie wówczas wysokość miesięcznej raty kapitałowo-odsetkowej. Wysokość stopy referencyjnej jest ustalana na rynku międzybankowym i zależy między innymi od decyzji banku centralnego w zakresie obniżenia lub podwyższenia stóp procentowych. Na wysokość stóp procentowych w danym kraju ma wpływ szereg czynników, m.in. inflacja, podaż pieniądza, cykl koniunkturalny, wysokość PKB itp. Informacja o wysokościach stóp referencyjnych dla poszczególnych walut jest podawana do publicznej wiadomości i dostępna w dziennikach ogólnopolskich oraz na stronach portali internetowych.

Wskazano, że dwa powyżej wspomniane czynniki – zmienność kursów walutowych oraz wahania stóp procentowych powodują że rzeczywiste koszty obsługi długu mogą okazać się znacząco wyższe od wcześniej założonych.

Ponadto, znalazła się informacja, iż niezależnie od ryzyka zmiennej stopy procentowej oraz ryzyka kursowego, kredytobiorca ponosi ryzyko, wynikające ze zmiany cen rynkowych nieruchomości. Polega ono na tym, że w przypadku obniżenia się wartości nieruchomości o więcej niż 10% w stosunku do wartości prawnego zabezpieczenia przyjmowanego przez Bank w momencie udzielenia kredytu, Bank może wymagać przedstawienia dodatkowego zabezpieczenia kredytu.

Jednocześnie, w ww. Informacji zawarto przykłady wpływu zmiany stopy procentowej, kursu waluty, spreadu walutowego na wysokość raty kredytu oraz zalecono zapoznanie się z danymi historycznymi i sporządzanymi przez analityków prognozami dotyczącymi wahań kursu oraz wysokości stóp referencyjnych dla danej waluty; a po ich przeanalizowaniu dokonania wyboru waluty najkorzystniejszej dla kredytobiorcy, umożliwiającej optymalną formę spłaty zadłużenia. Podkreślono, że Bank oferuje możliwość zmiany waluty kredytu wielokrotnie w trakcie okresu spłaty.

W treści Informacji znalazło się oświadczenie kredytobiorców, że zapoznali się z powyższą informacją oraz, że odrzucili ofertę Banku udzielenia im kredytu w PLN, tj. w walucie, w jakiej uzyskują dochód.

Pod powyższą informacją powodowie złożyli podpis.

Powodowie spłacali kredyt początkowo w PLN, natomiast od września 2011 roku – w CHF.

W okresie od dnia 17 kwietnia 2009 roku do dnia 17 sierpnia 2011 roku powodowie uiszcili na rzecz Banku tytułem spłat kapitałowo-odsetkowych kwotę 10.702,61 zł. Od dnia 17 sierpnia 2010 roku do dnia 17 sierpnia 2011 roku powodowie spłacili kwotę 5.080,46 zł, natomiast od dnia 19 września 2011 roku do dnia 17 kwietnia 2020 roku – kwotę 11.474,99 CHF.

W okresie od sierpnia 2010 roku do kwietnia 2020 roku powodowie dokonali wpłat z tytułu spłaty rat kapitałowo-odsetkowych wynikających z umowy kredytu w łącznej kwocie 5.080,46 zł oraz 11.474,99 CHF.

Oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd pierwszej instancji uznał za wiarygodne przedstawione przez strony dokumenty, pominął natomiast dokumenty w postaci przedłożonej przez stronę pozwaną zanonimizowanej umowy kredytu z 2007 roku (k. 143 – 144v.), jak również zarządzenia Prezesa Zarządu (...) Bank (...) S.A. wraz dołączonymi do nich Instrukcjami (k. 149 – 153v.). Pominął także przedłożone przez stronę powodową tabelaryczne

zestawienie wysokości rat kredytu po eliminacji klauzul niedozwolonych (k. 43), uznając go jedynie jako uzupełnienie argumentacji podniesionej w pozwie.

Zeznaniom powodów W. Ż. i K. Ż. Sąd zasadniczo dał wiarę w całości, jako spójnym, logicznym, konsekwentnym, wzajemnie się uzupełniającym, a także znajdującym potwierdzenie w pozostałym zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym.

Celem ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia Sąd dopuścił

i przeprowadził dowód z zeznań świadków pracowników pozwanego Banku – M. B. i A. D., który to dowód Sąd przeprowadził, zgodnie z art. 2711 k.p.c., poprzez zobowiązanie świadków do złożenia zeznań na piśmie. Zeznania świadków Sąd uznał za wiarygodne, lecz nie wnoszące niczego istotnego do sprawy. Świadców, pomimo że uczestniczyli w zawarciu przedmiotowej umowy kredytu, z uwagi na niepamięć, nie potrafili odnieść się do tego, jakie informacje przy zawieraniu umowy w rzeczywistości zostały powodom przez nich przekazane. Świadców odnosili się jedynie do ogólnie obowiązujących w pozwanym Banku procedur przy udzielaniu kredytu.

Postanowieniem z dnia 11 stycznia 2022 roku (k. 221) Sąd, na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 3 k.p.c., pominął wnioski przez obie strony dowody z opinii biegłych, uznając je za zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy oraz nieprzydatne do wykazania faktów, na które zostały powołane.

Przechodząc do rozważań Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie główne strony powodowej jest zasadne w całości, wobec czego nie orzekał o roszczeniu ewentualnym.

Sąd Okręgowy podkreślił, że żądanie ustalenia nieważności umowy znajduje swą podstawę prawną w treści przepisu art. 189 k.p.c. i uznał, że w przedmiotowej sprawie powodowie mają interes prawny w żądaniu wyeliminowania z obrotu prawnego umowy, której nadał są stroną, a ich zdaniem nieważnej.

Odnosząc się do zarzutu strony powodowej nieważności umowy ze względu na sprzeczność z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe oraz istotą waloryzacji i naturą umowy kredytu oraz zasadami współzycia społecznego Sąd Okręgowy uznał, iż umowa kredytu z dnia 19 marca 2009 roku, zawarta z poprzednikiem prawnym pozwanego, nie była w ocenie Sądu sprzeczna ani z ustawą, ani z zasadami współzycia społecznego, ani też nie miała na celu obejścia ustawy. Była natomiast odmianą umowy uregulowanej w przepisie art. 69 ust. 1 Prawa bankowego - umową kredytu denominowanego (waloryzowanego) w walucie CHF. Przedmiotowa umowa stron jest dopuszczalna – co do zasady – w świetle treści art. 353¹ k.c., jako stanowiąca modyfikację istniejącej umowy nazwanej, to jest umowy kredytu.

Niezależnie od powyższego Sąd Okręgowy stwierdził, że w kwestionowanej umowie zawarta została konstrukcja indeksacji obciążona wadą, która skutkowałą jej nieważnością. Wadliwość umowy polegała tutaj na narzuconym przez pozwanego Bank sposobie ustalania wysokości kwoty kapitału podlegającej zwrotowi, a co za tym idzie – wysokości odsetek, tj. głównych świadczeń powodów, poprzez odwołanie się do kursów walut ustalanych przez Bank w tabeli kursów. Tymczasem, ani umowa, ani inne wzorce umowne stanowiące podstawę ustalenia treści łączącego strony stosunku prawnego, nie określały prawidłowo zasad ustalania tych kursów. Co więcej, jak wynika z zeznań powodów, przy zawieraniu rzeczony umowy nie byli informowani przez pozwanego Bank o sposobie ustalania kursów służących ustaleniu wysokości wypłaty kredytu, a następnie wysokości spłaty poszczególnych rat. W rezultacie zdaniem Sądu pierwszej instancji uznać należało, że kwota podlegająca zwrotowi nie została w umowie ściśle oznaczona, jak również nie są wskazane szczegółowe, obiektywne zasady jej określenia. Zdaniem Sądu Okręgowego pozwanego Bank przyznał sobie w umowie uprawnienie do jednostronnego ustalenia sposobu obliczenia wysokości kwoty kredytu postawionej do dyspozycji kredytobiorcy, wyrażonej w złotych polskich. Takie ukształtowanie stosunku pomiędzy stronami niniejszego sporu należało uznać za niedopuszczalne, jako wprowadzające do tego stosunku element nadrzędności jednej ze stron i podporządkowania drugiej, bez odwołania się do jakichkolwiek obiektywnych kryteriów określających granice swobody jednej ze stron. To zaś zdaniem Sądu pierwszej instancji oznaczało przekroczenie

granic swobody umów określonych w art. 353¹ k.c. i prowadzi do nieważności czynności prawnej, albowiem dotknięte nieważnością postanowienia dotyczyły głównego świadczenia kredytobiorcy, tj. zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu i zapłaty odsetek.

Sąd Okręgowy przy tym podkreślił, że uznaniu określonej konstrukcji za nieważną, bo przekraczającą granice swobody umów, nie stoją na przeszkodzie regulacje dotyczące niedozwolonych postanowień umownych.

Niezależnie od powyższego, nawet jeśli przyjąć, że klauzula umowna określająca wysokość kredytu, a wraz z nią cała umowa kredytu, jest ważna, to zawarte w umowie postanowienia określające sposoby wyliczenia kwoty kredytu i wysokości rat kredytu są abuzywne, a w konsekwencji nieskuteczne.

W ocenie Sądu pierwszej instancji bezsporne jest, że powodowie zawarli przedmiotową umowę jako konsumenci, albowiem ich celem było uzyskanie środków finansowych, które chcieli przeznaczyć na spłatę uprzednio zaciągniętego zobowiązania – kredytu mieszkaniowego, i tak też się stało.

Dalej Sąd Okręgowy odwołał się do treści art. 385¹ k.c. regulującego przesłanki uznania postanowień umownych za abuzywne (niedozwolone).

Sąd Okręgowy odwołał się także do art. 3 Dyrektywy 93/13, zgodnie z którym warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, uznaje się za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron, ze szkodą dla konsumenta. Podkreślił, że warunki umowy zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. W konsekwencji uznał, że umowa stanowiąca podstawę niniejszego sporu zawiera warunki, które nie były indywidualnie negocjowane z powodami, gdyż treść umowy została sporządzona w oparciu o wzór, funkcjonujący u poprzednika prawnego pozwanego Banku i znajdujący zastosowanie w szeregu umów tego samego rodzaju.

Zdaniem Sądu Okręgowego należało uznać kwestionowane przez stronę powodową tzw. klauzule waloryzacyjne za postanowienia niedozwolone, albowiem kształtują one prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy, ponadto określają główne świadczenia stron, jednak zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny.

Sąd podkreślił, że bezsporne w sprawie było, iż powodowie wystąpili ze swoim roszczeniem na skutek braku stabilności waluty, do której denominowany był przedmiotowy kredyt. Faktem powszechnie znanym jest, że poczynając od połowy 2007 roku nastąpiło znaczne wzmocnienie kursu CHF. Było to zjawisko niezależne od stron umowy kredytowej, wywołane m.in. światowym kryzysem, który zaczął się w drugiej połowie 2007 roku, jak i decyzjami Banku Centralnego Szwajcarii. To, jak na przestrzeni lat faktycznie kształtował się kurs CHF, nie może jednak samo przez się przesądzać o nieważności tej umowy, jednak nie pozostaje bez znaczenia dla dalszej jej oceny.

W konsekwencji sąd Okręgowy uznał za nietrafne zarzuty pozwanego, które kwestionujące stanowisko powodów o istnieniu abuzywności zawartych w umowie postanowień odnoszących się do kursów walut ustalanych jednostronnie przez pozwanego Bank (**§ 1 ust. 1 (...), § 1 ust. 2 (...), § 12 ust. 3 COU oraz § 15 ust. 7 COU**).

Zdaniem Sądu pierwszej instancji powyższe klauzule walutowe (przeliczeniowe) określały główne świadczenia stron. Zwrócił uwagę, że postanowienia określające główne świadczenia stron wyłączone są spod kontroli, o której mowa w art. 385¹ § 1 k.c., jedynie, gdy są sformułowane w sposób jednoznaczny, a więc gdy są transparentne.

Odwołując się do orzecznictwa TSUE Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że wymóg przejrzystości przewidziany w art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 powinien być rozumiany jako obejmujący przestrzeganie nie tylko aspektu formalnego, ale również aspektu materialnego, który ma ten sam zakres, co wymóg przewidziany w art. 5 tej dyrektywy i jest związany z wystarczającym charakterem informacji dostarczonych konsumentom podczas zawierania umowy,

odnoszących się do skutków prawnych i finansowych wynikających dla nich z zastosowania warunków dotyczących w szczególności głównego przedmiotu umowy. Wymóg, zgodnie z którym warunki umowy powinny być wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, zobowiązuje instytucje finansowe do dostarczenia kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. W tym względzie wymóg ów oznacza, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak

i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, w której kredyt był denominowany, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji kredytobiorcy nie zostali właściwie poinformowani o w istocie nieograniczonym ryzyku kursowym. Powodowie w złożonym u poprzednika prawnego pozwanego wniosku kredytowym, a następnie we wniosku o zmianę waluty spłaty kredytu hipotecznego na CHF, oświadczyli, że zostali poinformowani o ryzyku zmiany stopy procentowej, ryzyku zmiany kursu waluty oraz zmiany wysokości spreadu walutowego, a także o ryzyku wynikającym ze zmiany cen rynkowych nieruchomości. Pozwany jednak nie wykazał, aby przedstawiono powodom symulację płaconych rat w złotych oraz w walucie obcej na przyszłość, w sytuacji, kiedy kurs franka nie jest stabilny, tak jak w okresie np. ostatnich kilku lat. Nie posłużył się żadnym okresem celem dokonania porównania, kiedy waluta CHF była stabilna i kiedy taką stabilność traci. Nie przedstawiono powodom wykresów historycznych kursu CHF oraz wpływu wzrostu tego kursu na ratę kredytu i saldo kredytu w PLN. Jedynie do dokumentu Informacji, którą powodowie podpisali już po zawarciu przedmiotowej umowy kredytu, tj. w dniu 31 sierpnia 2011 roku, załączona została historia zmian stopy referencyjnej LIBOR 3M dla CHF oraz historia zmian kursu franka szwajcarskiego do złotego, obejmująca jedynie trzyletni okres – od lipca 2008 roku do maja 2011 roku w przypadku zmian stopy referencyjnej oraz od lipca 2008 roku do kwietnia 2011 roku w przypadku zmian kursu CHF względem PLN. Pozwany skupił się głównie na przedstawieniu pozytywów tej formy kredytu, poprzez wskazanie, że kredyt ten wiąże się z niższą miesięczną ratą jego spłaty. W żaden sposób nie wykazał, że miało miejsce stosowne zaznajomienie powodów również z negatywną stroną tej formy kredytowania. Na tę okoliczność nie przedłożył żadnego dokumentu, który przedstawiałby realne zagrożenia, a potencjalnego kredytobiorcę zmuszałby do faktycznego zastanowienia się nad jego atrakcyjnością na przełomie bardzo długiego okresu kredytowania. Tym samym brak jest dowodu na przeprowadzenie przez pozwanego Bank i okazania powodom jakichkolwiek symulacji dotyczących ewentualnego wzrostu waluty obcej i przełożenia tego skutku na wysokość raty w przypadku faktycznego długotrwałego osłabienia PLN w stosunku do CHF, w tym sensie, iż nastąpi jego niekontrolowany wzrost, którego skutkiem będzie wzrost raty kredytowej ponad miarę, a saldo niespłaconego kredytu, pomimo jego systematycznej spłaty, wzrośnie ponad wartość kredytowanej nieruchomości. Nie wytłumaczono też możliwych wahań kursów waluty obcej i prognozy, kiedy kończy się opłacalność kredytu walutowego w stosunku do złotowego. Wskazano tylko i wyjaśniono, że kredyt w walucie obcej, na moment zawierania umowy kredytowej, jest korzystniejszy niż kredyt złotowy, tj. iż raty są po prostu niższe, na skutek innego modelu oprocentowania kredytu, przy jednoczesnym wyraźnym braku przedstawienia symulacji, w jakich okolicznościach rata kredytu w walucie obcej może przewyższyć tę przedstawioną w złotych. Nie można również nie zauważyć, iż pozwany Bank jako profesjonalista, posiadający analityków finansowych, nie poinformował klienta zarówno o tym, co się stanie z ratą kredytu i pozostałym do spłaty kapitałem, jeżeli nadciągnie kryzys na światowym rynku finansowym, oraz co się stanie, jeżeli banki zaprzestaną oferowania kredytów „walutowych”, oferując produkt długoterminowy, albowiem umowa miała obowiązywać strony przez okres 479 miesięcy – od dnia 19 marca 2009 roku do dnia 17 marca 2049 roku. Pozwany Bank nie przedłożył nadto dokumentacji dotyczącej analizy oferowania przez Bank konsumentom instrumentów finansowych zabezpieczających przed ryzykiem zmiany kursu walut, wraz z symulacjami zmiany kursu walut na przestrzeni lat – do aktualnie występującej kwoty włącznie, jako dowód prawidłowego, czyli faktycznego poinformowania powodów o występującym ryzyku w przypadku zawarcia umowy kredytowej odnoszącej się do waluty obcej. W ocenie Sądu pierwszej instancji niedostateczna informacja o ryzyku walutowym, w zasadzie nieograniczonym, uniemożliwiała kredytobiorcom podjęcie racjonalnej decyzji dotyczącej

zawarcia umowy kredytowej, a klauzule indeksacyjne zawierające niejednoznaczne i niezrozumiałe dla konsumenta warunki ryzyka kursowego naruszały równowagę kontraktową stron.

Istotne jest w sprawie również to, że wysokość kursu waluty, jak i też spreadu walutowego (różnica między kursem sprzedaży i zakupu waluty obcej) przekłada się na wysokość raty kredytu. Różnica pomiędzy kursem zakupu danej waluty a kursem sprzedaży tej waluty przez bank, stanowi dochód banku, zwiększający dodatkowo koszty kredytu dla klienta. W tym mechanizmie należy więc zdaniem Sądu pierwszej instancji dostrzec sprzeczność postanowienia z dobrymi obyczajami i rażąco naruszenie interesów konsumenta, który nie ma nawet możliwości uprzedniej oceny własnej sytuacji – w tym wysokości wymagalnych rat kredytu – i jest zdany wyłącznie na arbitralne decyzje banku.

Odwołując się do orzecznictwa Sąd pierwszej instancji uznał, że przyznanie sobie przez pozwanego jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

W ocenie Sądu pierwszej instancji niezgodności klauzul indeksacyjnych z dobrymi obyczajami i z interesem powodów nie sanowała też ustawa z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984; dalej: „ustawa antyspreadowa”). Sąd podkreślił przy tym, że oceny, czy postanowienia umowy kredytowej są sprzeczne z dobrymi obyczajami i czy znacząco naruszają interesy konsumenta, należy dokonać na datę zawarcia umowy.

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił przy tym, że w zakresie stosowania przez banki tabel kursowych, w wyroku z dnia 18 listopada 2021 roku, sygn. C-212/20 TSUE stwierdził jednoznacznie, iż postanowienia dotyczące indeksacji zamieszczone w umowie kredytu muszą określać zrozumiałą i obiektywną metodę ustalania kursu waluty po to, aby na jej podstawie konsument mógł samodzielnie określić kurs waluty obowiązujący danego dnia.

W rezultacie Sąd pierwszej instancji uznał, że powodów nie wiążą te postanowienia umowy, których elementem jest ryzyko kursowe, o którym oni jako konsumenci nie zostali właściwie poinformowani na etapie zawierania umowy (art. 385¹ § 2 k.c.).

Dalej Sąd wskazał, że w orzecznictwie TSUE wskazuje się, iż od woli konsumenta zależne jest określenie, w jaki sposób ma być wykonywana umowa zawierająca postanowienia abuzywne.

Zdaniem Sądu Okręgowego, nie istnieje możliwość zastąpienia spornych klauzul kursowych innymi postanowieniami. Nie jest bowiem możliwe przekształcenie umowy kredytu denominowanego/indeksowanego w umowę o kredyt złotowy, z pozostawieniem oprocentowania według stawek LIBOR. Taka ingerencja byłaby przekształceniem umowy w stosunek prawny niezgodny z intencją stron oraz obowiązującym prawem.

Ponadto, kredyt indeksowany z oprocentowaniem charakterystycznym dla waluty obcej, po wyeliminowaniu zapisów o sposobie wyliczania jego rat nie stanie się, zdaniem Sądu, automatycznie kredytem złotówkowym oprocentowanym jak dla zobowiązań w walucie obcej, co więcej tego typu instrumenty w ogóle nie występują na rynku i trudno byłoby oszacować, jakie byłyby dla stron skutki ekonomiczne pozostawienia tego typu umowy.

W konsekwencji powyższego oraz braku przepisów dyspozytywnych, które mogłyby zastąpić luki powstałe po wyeliminowaniu niedozwolonych klauzul (wbrew stanowisku pozwanego), w ocenie Sądu pierwszej instancji nie istnieje możliwość utrzymania w mocy umowy. Także nieuzasadnione byłoby dokonywanie spłaty rat kapitałowo-odsetkowych wynikających z umowy z uwzględnieniem stawki WIBOR, gdyż również skutkowałoby to powstaniem stosunku prawnego, na który strony się nie umawiały. Sąd Okręgowy nie podzielił też stanowiska odnoszącego się do możliwości utrzymania przedmiotowej umowy na skutek zastosowania art. 358 § 2 k.c. i zastosowania na tej podstawie do przeliczeń waluty obcej kursu średniego NBP. Umowa po wyeliminowaniu spornych klauzul musi być uznana za nieważną, albowiem nie posiada ona istotnych postanowień oraz wobec braku konsensusu stron w zakresie jej

istotnych postanowień określających jej przedmiot, a także z tej przyczyny, że bez spornych postanowień nie zostałyby przez strony zawarta.

Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że powodowie przedłożyli do pozwu oświadczenie o wyrażeniu zgody na stwierdzenie nieważności umowy kredytu z dnia 10 sierpnia 2020 roku (k. 27), wskazując na świadomość konsekwencji stwierdzenia nieważności umowy i oceniając to jako rozwiązanie dla nich korzystne. Zostali poinformowani o konsekwencjach stwierdzenia jej nieważności, gdyż pozwany wskazał, że w przypadku stwierdzenia nieważności umowy, poza kwotą wypłaconego kapitału będzie dodatkowo dochodził od pozwanych kwoty 69.046,39 zł tytułem wynagrodzenia za korzystanie z kapitału, ewentualnie kwoty 26.200,00 zł tytułem waloryzacji świadczenia wypłaconego przez Bank o wskaźnik inflacji. Na rozprawie w dniu 24 listopada 2021 roku powodowie jednoznacznie oznajmili, że mają świadomość możliwości wystąpienia przez Bank ze wskazanymi roszczeniami, i mimo to podtrzymują swoje żądanie stwierdzenia nieważności przedmiotowej umowy kredytu. W świetle powyższego Sąd Okręgowy uznał, że powodowie poinformowani, zgodnie z wytycznymi TSUE, w drodze kontradyktoryjnej debaty, o konsekwencjach prawnych stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, złożyli skuteczne oświadczenie woli w tym przedmiocie.

Z tych też względów Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku na podstawie art. 189 k.p.c.

Dalej Sąd Okręgowy podkreślił, że z uwagi na stwierdzenie nieważności umowy, świadczenie powodów co do uiszczonych rat kapitałowo-odsetkowych, jak i świadczenie Banku co do wypłaconego kapitału, są nienależne. W związku z tym Bank obowiązany jest do zwrotu na rzecz powodów wpłaconych przez nich kwot, których wysokość wprost wynikała z zaświadczenia pochodzącego od strony pozwanej, tj. 5.080,46 zł oraz 11.474,99 CHF.

Sąd Okręgowy nie podzielił przy tym podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie drugim i trzecim wyroku.

W zakresie żądania zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie Sąd kierował się brzmieniem art. 481 § 1 i 2 zd. pierwsze in principio k.c. i zasądził odsetki zgodnie z żądaniem zawartym w pozwie. Sąd stwierdził, że w okolicznościach niniejszej sprawy strona pozwana popadła w opóźnienie ze spełnieniem świadczenia pieniężnego w momencie wniesienia pozwu. Upřednio powodowie nie wzywali pozwanego do spełnienia świadczenia. W momencie wniesienia pozwu, tj. w dniu 7 września 2020 roku wierzytelność została postawiona zatem w stan wymagalności. Wobec tego Sąd orzekł o odsetkach zgodnie z żądaniem pozwu.

O kosztach procesu Sąd orzekł w punkcie czwartym wyroku, na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, i kosztami powstałymi w sprawie obciążył pozwanego jako stronę przegrywającą. Na koszty sądowe strony powodowej składała się kwota 1.000,00 zł tytułem opłaty od pozwu oraz kwota 5.400,00 zł tytułem zastępstwa procesowego, ustalona w oparciu o par. 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 z późn. zm.), a także kwota 34,00 zł tytułem opłat skarbowych od pełnomocnictw.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1.naruszenie art 233 §1 k.p.c. polegające na przeprowadzeniu dowolnej i sprzecznej z zasadami logicznego rozumowania oceny dowodów oraz braku wszechstronnej oceny materiału dowodowego, w tym w szczególności dowodu z:

a) wniosku kredytowego, poprzez pominięcie, iż w punkcie VI wniosku powodowie na etapie poznawania oferty pozwanego banku informowani byli o ryzykach i zagrożeniach związanych z zaciąganiem kredytu z odniesieniem do waluty obcej, w tym w punkcie VI.7 o ryzyku zmiany kursu waluty oraz zmiany wysokości spreadu walutowego, że

zmiany kursów walut oraz zmiany wysokości spreadu walutowego w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokości kwoty zaciągniętego kredytu,

b) Zarządzenia nr (...) Prezesa Zarządu (...) Bank (...) S.A. wraz z wyciągiem z Instrukcji udzielania przez (...) Bank (...) S.A. Kredytu Mieszkaniowego (...) wobec treści §6 wskazującego na przebieg procesu prezentowania oferty kredytowej, w tym konieczności dodatkowego udzielenia informacji o ryzyku stosowania zmiennej stopy procentowej i ryzyku kursowym związanym z zaciągnięciem kredytu denominowanego, przedstawienie klientowi symulacji wzrostu kosztów obsługi kredytu, informowanie klienta o definicji spreadu walutowego oraz ryzyku wpływu spreadu walutowego na obciążenie z tytułu spłaty kredytu;

c) wniosku o zmianę waluty spłaty kredytu z dnia 29.08.2011 r. oraz informacji dla kredytobiorców o ryzyku walutowym oraz ryzyku zmiany oprocentowania z dnia 31.08.2011 r. wraz z załącznikami w postaci historii zmian stopy referencyjnej oraz zmiany kursu franka szwajcarskiego, o ponownym poinformowaniu kredytobiorców (w toku wykonania umowy) o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu z odniesieniem do waluty obcej;

i w konsekwencji - sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, skutkującą błędnym przyjęciem, iż kredytobiorcy nie zostali w dostateczny sposób poinformowani przez pozwanego o ryzykach i zagrożeniach związanych z zaciągnięciem kredytu z odniesieniem do waluty obcej;

2. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 327(1) § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału polegającego na pominięciu zgromadzonych w aktach sprawy dowodów w postaci:

a) Ogólnych Warunków Udzielania kredytu mieszkaniowego (...)

b) wyciągu z rachunku ROK w CHF (...),

c) wyciągu z rachunku ROK w PLN (...)

d) zarządzeń Prezesa Zarządu Banku w przedmiocie ustalania kursów w tabeli kursów, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, ponieważ prowadziło do pominięcia zgromadzonego w sprawie i nieuwzględnienia go przy dokonywaniu ustaleń dotyczących: a) wykładni oświadczeń woli stron w zakresie kształtu ich zobowiązania, b) informacji przekazywanych powodom na etapie poprzedzającym zawarcie umowy kredytu, c) otwarcia dla powodów rachunku obsługi kredytu prowadzonego zarówno w PLN jak i w CHF, d) możliwości spłaty kredytu bezpośrednio w walucie CHF od momentu zawarcia umowy, co w konsekwencji doprowadziło do niezasadnego uznania za niewiążące klauzul dotyczących kursów wymiany walut przy wypłacie (uruchomieniu) kredytu, spłacie jego rat i ustaleniu wysokości prowizji, a dalej do stwierdzenia nieważności całej Umowy Kredytu i do zasądzenia roszczenia na powodów, a jednocześnie spowodowało nierozpoznanie istoty sprawy;

3. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niewłaściwą ocenę materiału dowodowego w postaci Ogólnych Warunków Umowy (§ 3 OWU) polegające na błędnym przyjęciu, iż powodowie nie mogli dokonywać spłaty rat kredytu bezpośrednio w CHF, podczas gdy mieli świadomość istnienia rachunków obsługi kredytu (w PLN i CHF) a z treści OWU wynikało wprost, że spłata w walucie jest możliwa. Zatem wypłata i spłata kredytu w innej walucie niż CHF miała charakter fakultatywny a nie obligatoryjny;

4. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. polegające na bezpodstawnym uznaniu za wiarygodne zeznań powodów, podczas gdy pozostają one w sprzeczności z zeznaniami świadków, a powodowie składając zeznania w charakterze strony byli zainteresowani korzystnym dla siebie rozstrzygnięciem; w tym zeznań o niewystarczającej ilości pouczeń i zapewnieniach o stabilności waluty frank szwajcarski.

5. naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 278 k.p.c. oraz art. 235⁽²⁾ § 1 pkt 2 k.p.c. mającego wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, poprzez pominięcie dowodu z opinii biegłego sądowego na okoliczności wskazane w odpowiedzi na pozew jako nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy i zmierzające do przedłużenia postępowania,

podczas gdy okoliczności objęte tezą dowodową, na które dowód ten został zgłoszony dotyczą istotnych kwestii i zagadnień mających kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (zastrzeżenie pozwane zgłoszone do protokołu w piśmie procesowym z dnia 24.01.2022), w szczególności oceny rynkowego charakteru kursów kupna i sprzedaży CHF publikowanych w Tabeli kursów walut w dacie zawierania umowy kredytu, według których dochodziło do przeliczania świadczeń stron w ramach umowy kredytu, oraz rynkowego charakteru metodologii stosowanej przez (...) Bank (...) przy ustalaniu wartości tych kursów, a w konsekwencji weryfikacji czy w dacie zawierania umowy kredytu postanowienia przeliczeniowe zawarte w Umowie Kredytu w zakresie odwołującym się do Tabeli kursów walut Banku dawały pozwanemu całkowitą dowolność w ustalaniu wartości kursów kupna i sprzedaży CHF (w szczególności w oderwaniu od aktualnych zjawisk na rynku walutowym) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i z rażącym naruszeniem interesów powodów;

6. naruszenie art.385¹ k.c. i art. 22 Konstytucji RP poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że rzekoma dowolność ustalania kursu w tabelach kursowych Banku może być źródłem abuzywności odesłania do nich, podczas gdy wszystkie tabele kursowe funkcjonujące na rynku są cennikami i tym samym ustalone są w ramach swobody ustalania cen, co jednak nie prowadzi do przyjęcia ich abuzywności ani abuzywności odesłania do tych tabel, a tym samym kryterium dowolności i niejasności ustalania kursu jest bezużyteczne dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych;

7. naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. (i) w zw. z art. 1 ust. 2 Dyrektywy 93/13 stosowanym w zw. z art. 358¹ § 2 k.c. i art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego oraz (ii) w związku z art.4 ust.1 Dyrektywy 93/13 i ust. 2 lit. c) załącznika do Dyrektywy 93/13 przez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów i przyjęcie, że postanowienia dotyczące kursu kupna i kursu sprzedaży z tabeli kursowej Banku są niedozwolonymi postanowieniami umownymi, mimo że:

- Dyrektywa 93/12 przewiduje, iż kurs waluty może być przez dostawcę (tu Bank) ustalony w momencie dostawy (wyплаты lub spłaty kredytu) (ust. 2 lit c załącznika Dyrektywy 93/13) a art. 111 ust.1 pkt 4 prawa bankowego daje bankowi podstawę do ustalania kursów w tabeli banku (co oznacza, że publikowanie kursów w tabelach kursowych banku – na mocy art. 1 ust.2 Dyrektywy 93/13 – powinni być wyłączone spod oceny z perspektywy abuzywności;

- Dyrektywa 93/13 nakazuje przy ocenie abuzywności uwzględniać „rodzaj towarów i usług” oraz z wszelkie okoliczności towarzyszące (art. 4 ust. 1), co oznacza, że Sąd przy ocenie abuzywności powinien wziąć pod uwagę, że postanowienia odnoszące się do indeksów rynkowych (takich jak np. kurs waluty) w umowach zawartych na kilkadziesiąt lat nie mogą być opisane w formule algorytmu matematycznego;

- nie ma podstaw do uznania, że kwestionowane postanowienia były sprzeczne z dobrymi obyczajami z uwagi na hipotetyczne (choć nierzeczywiste) ryzyko, że Bank będzie nadużywał prawa do ustalania kursu w tabeli kursowej i będzie ustalał ten kurs całkowicie w oderwaniu od realiów rynkowych;

8.naruszenie art. 385¹ §1 k.c. polegające na jego błędnej wykładni skutkującej uznaniem, że kwestionowane przez powodów postanowienia stanowią główne świadczenia stron oraz skutkujące błędnym przyjęciem, iż stanowią one klauzule niedozwolone wskutek nieprawidłowej interpretacji przesłanek abuzywności tj. zasady formułowania w sposób jednoznaczny głównych postanowień umowy, polegającej na przyjęciu, że odniesienie się w treści umowy do Tabeli kursów Banku świadczy o niejednoznaczności jej postanowień, a w konsekwencji przyjęcie, iż postanowienia zawarte w umowie dotyczące metody oznaczania kwoty, która ma zostać wypłacona oraz rat kredytu określały główne świadczenie stron, jednakże sformułowane zostały w sposób niejednoznaczny, poddając mechanizm jej ustalania arbitralnym decyzjom Banku, w sytuacji gdy dla zachowania wymogu jednoznaczności wymagane jest aby umowa przedstawiała w sposób przejrzysty działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne, zaś postanowienia umowy kredytu określały kiedy i w oparciu o jakie kursy i jaki mechanizm dokonywane są przeliczenia, wobec czego zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny;

9.naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385² k.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że przy ocenie abuzywności nie można wziąć pod uwagę sposobu wykonywania kursu przez Bank na poziomie rynkowym, podczas gdy pominięcie

tego elementu prowadzi do nakładania daleko idących sankcji na podstawie całkowicie hipotetycznych naruszeń praw konsumenta, co narusza również zasadę proporcjonalności sankcji;

10. naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385² k.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że klauzule przeliczeniowe zakwestionowane przez sąd naruszają rażąco interesy konsumenta, pomimo tego, że naruszenie to nie wystąpiło, a ponadto pominięcie znaczenia przysługującego klientom od momentu zawarcia umowy uprawnienia do spłaty kredytu w jego walucie i przyjęcie, że klauzula przeliczeniowa dotycząca spłaty jest abuzywna, pomimo tego, że korzystanie z niej pozostawione było całkowicie swobodnej decyzji klienta;

11. naruszenie art. 354 § 1 k.c. oraz art. 453 k.c. przez ich niezastosowanie, podczas gdy zastosowanie tych przepisów powinno doprowadzić Sąd meriti do wniosku, że spełnienie świadczenia w PLN, choć walutą zobowiązania był CHF, w niniejszej sprawie mogło nastąpić na podstawie art. 453 k.c. - taki sposób świadczenia należało ponadto uznać za odpowiedni z uwagi na cel społeczno-gospodarczy umowy kredytu denominowanego;

12. naruszenie art. 65 § 1 k.c. art. 358 § 1 i 2 k.c.. art. L przepisów wprowadzających kodeks cywilny poprzez błędną wykładnię i brak zbadania, czy ewentualna luka w umowie powstała na skutek usunięcia z niej klauzul przeliczeniowych, gdyby przyjęć, że taka luka w ogóle może powstać nie może być wypełniona poprzez odwołanie się do uzupełniającej wykładni oświadczeń woli, względnie treści art. 358 k.c.;

13. naruszenie art. 189 k.p.c. poprzez błędną wykładnię przesłanki interesu prawnego i przyjęcie, że powodowie posiadają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu;

14. naruszenie art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 189 k.p.c., art. 6 Dyrektywy 93/13 w zw. z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne ustalenie nieważności Umowy, w sytuacji, gdy zastosowanie tak daleko idącej sankcji oznacza naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego, jakim są: (i) zasada równości, (ii) zasada pewności prawa i (iii) zasada proporcjonalności, które to zasady wynikają również z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz z art. 2 i 3 Traktatu o Unii Europejskiej,

15. naruszenie art. 56 k.c. w zw. z art. 4 i 5 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw („Ustawa antyspreadowa”) poprzez ich niezastosowanie i w rezultacie dokonanie błędnej oceny skutków bezskuteczności klauzuli spreadu walutowego i zlekceważenie, że ustawodawca w sposób wyraźny wypowiedział się za utrzymaniem ważności umów kredytów.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Na podstawie art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. skarżący zgłosił zarzut zatrzymania i w przypadku braku uwzględnienia apelacji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wskazanie, że wykonanie wyroku w zakresie punktu II i III uzależnione jest od uprzedniej zapłaty na rzecz pozwanego kwoty 93.270 zł.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja nie była uzasadniona.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne, podobnie podziela dokonaną przez Sąd ocenę dowodów, oraz ocenę prawną poczynionych w sprawie prawidłowych ustaleń faktycznych w zakresie braku podstaw prawnych do dalszego utrzymywania w obrocie prawnym przedmiotowej umowy, jakkolwiek z nieco innym uzasadnieniem, aniżeli wskazał Sąd pierwszej instancji. Przechodząc do oceny poszczególnych zarzutów apelacji, w pierwszej kolejności należało odnieść się do zarzutów naruszenia prawa

procesowego, gdyż od tego w dużej mierze zależała ocena, czy Sąd pierwszej instancji prawidłowo zastosował normy prawa materialnego.

Skarżący upatrywał naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w pierwszej kolejności w wadliwej ocenie dowodów w postaci wniosku kredytowego - poprzez pominięcie, iż w punkcie VI wniosku powodowie na etapie poznawania oferty pozwanego banku informowani byli o ryzykach i zagrożeniach związanych z zaciąganiem kredytu z odniesieniem do waluty obcej, Zarządzenia nr (...) Prezesa Zarządu (...) Bank (...) S.A. wraz z wyciągiem z Instrukcji udzielania przez (...) Bank (...) S.A. Kredytu Mieszkaniowego (...), w szczególności jej § 6 a także wniosku o zmianę waluty spłaty kredytu z dnia 29.08.2011 r. oraz informacji dla kredytobiorców o ryzyku walutowym oraz ryzyku zmiany oprocentowania z dnia 31.08.2011 r. wraz z załącznikami w postaci historii zmian stopy referencyjnej oraz zmiany kursu franka szwajcarskiego, co miało doprowadzić do błędnego przyjęcia, iż kredytobiorcy nie zostali w dostateczny sposób poinformowani przez pozwanego o ryzykach i zagrożeniach związanych z zaciąganiem kredytu z odniesieniem do waluty obcej.

Zarzut ten nie był trafny o tyle, że Sąd pierwszej instancji w swoich ustaleniach nie pominął zarówno treści wniosku kredytowego (k.102-103) oraz zawartych w nich pouczeń o ryzyku walutowym (rozumianym jako ryzyko deprecjacji waluty CHF w stosunku do waluty PLN), nie pominął także wniosku o zmianę waluty spłaty kredytu z dnia 29.08.2011 r. (k.123-124) oraz informacji dla kredytobiorców o ryzyku walutowym oraz ryzyku zmiany oprocentowania z dnia 31.08.2011 r. wraz z załącznikami (k.125-127) – uznał jednak, że dokumenty te nie są wystarczające dla przyjęcia, że poprzednik prawny pozwanego zadośćuczynił obowiązkowi informacyjnemu w zakresie ryzyka walutowego, co powinno być oceniane nie tyle na płaszczyźnie naruszenia prawa procesowego, ile prawa materialnego, w szczególności art. 385⁽¹⁾ k.c. Będzie to przedmiotem rozważań w dalszej części uzasadnienia. To samo dotyczy powoływanego przez skarżącego Zarządzenia nr (...) Prezesa Zarządu (...) Bank (...) S.A. wraz z wyciągiem z Instrukcji udzielania przez (...) Bank (...) S.A. Kredytu Mieszkaniowego (...) (k.113-118). Sąd pierwszej instancji poczynił ustalenia na podstawie tych dokumentów (vide: strona 14 – 15 uzasadnienia), w szczególności odniósł się do § 6 instrukcji odnoszącego się do opisu przebiegu procesu udzielania kredytu hipotecznego (k.115-118). Co do tego ostatniego dokumentu, jego treść nie wyklucza uznania za abuzywne postanowień umownych odnoszących się do mechanizmu indeksacyjnego, w szczególności klauzuli ryzyka walutowego, gdyż istotne jest to, jakie rzeczywiście informacje w tym zakresie były przedstawiane kredytobiorcom, a nie to, jaka była modelowa procedura udzielania takiego kredytu.

Odnośnie do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 k.p.c. mającego polegać na pominięciu zgromadzonych w aktach sprawy dowodów w postaci:

a) Ogólnych Warunków Udzielania kredytu mieszkaniowego (...)

b) wyciągu z rachunku ROK w CHF (...),

c) wyciągu z rachunku ROK w PLN (...)

d) zarządzeń Prezesa Zarządu Banku w przedmiocie ustalania kursów w tabeli kursów,

co miało doprowadzić do pominięcia i nieuwzględnienia ustaleń dotyczących:

a) wykładni oświadczeń woli stron w zakresie kształtu ich zobowiązania,

b) informacji przekazywanych powodom na etapie poprzedzającym zawarcie umowy kredytu,

c) otwarcia dla powodów rachunku obsługi kredytu prowadzonego zarówno w PLN jak i w CHF,

d) możliwości spłaty kredytu bezpośrednio w walucie CHF od momentu zawarcia umowy,

to ocenie Sądu Apelacyjnego zarzut ten należało rozpatrzyć łącznie z zarzutem naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. (punkt 3 zarzutów apelacji) mającym polegać na niewłaściwej ocenie materiału dowodowego w postaci Ogólnych Warunków Umowy (§ 3 OWU) i błędnym przyjęciu, iż powodowie nie mogli dokonywać spłaty rat kredytu bezpośrednio w CHF a wypłata i spłata kredytu w innej walucie niż CHF miała charakter fakultatywny a nie obligatoryjny.

Podobnie Sąd pierwszej instancji nie pominął w ustaleniach faktycznych dokumentów wymienionych w punktach a – c) powyżej, a przyjął jedynie odmiennie od skarżącego, że nie zawierały one treści wykluczających uznanie za abuzywne postanowień umownych oraz OWU dotyczących mechanizmu indeksacyjnego. Trafnie natomiast Sąd Okręgowy pominął Zarządzenie Prezesa Zarządu Banku z dnia 22 października 2022 r. w przedmiocie ustalania kursów w tabeli kursów (k.149-153), słusznie wskazując, iż dokument ten nie obowiązywał w dniu zawarcia umowy.

Jeżeli chodzi o kwestię „wykładni oświadczeń woli stron w zakresie kształtu ich zobowiązania”, to kwestia ta winna być także rozpatrywana na płaszczyźnie subsumpcji poczynionych ustaleń faktycznych. To samo dotyczy tego – na co już wcześniej zwracano uwagę – czy informacje przekazywane powodom na etapie poprzedzającym zawarcie umowy kredytu były wystarczające dla uznania, iż obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka walutowego został spełniony.

Odnośnie natomiast do zagadnienia otwarcia dla powodów rachunku obsługi kredytu prowadzonego zarówno w PLN, jak i w CHF oraz możliwości spłaty kredytu bezpośrednio w walucie CHF od momentu zawarcia umowy, to wbrew zarzutom skarżącego z § 3 Ogólnych Warunków Udzielana przez (...) Bank (...) S.A kredytu mieszkaniowego (...) (OWU, k.107 – 112), nie wynika, że walutą kredytu i kwotą oddaną do dyspozycji powodów był frank szwajcarski, a powodowie uprawnieni byli do spłaty kredytu w jego walucie już od samego początku obowiązywania umowy.

Sąd Apelacyjny podziela przy tym i przyjmuje za własne rozważania Sądu Okręgowego odnośnie do zakwalifikowania przedmiotowej umowy jako umowy o kredyt denominowany. Słusznie Sąd pierwszej instancji wskazał, że w doktrynie i orzecznictwie posługuje się pojęciem „kredytu walutowego”, „kredytu denominowanego” oraz „kredytu indeksowanego”. W kredycie walutowym sensu stricte wysokość udzielonego kredytu jest wyrażona w walucie obcej i wypłacana jest także w walucie obcej a zatem w tym przypadku w walucie CHF (frank szwajcarski). Z kolei kredyt „denominowany” oznacza kredyt wyrażony w walucie obcej (CHF) ale wypłacony (uruchomiony) w PLN. W tym drugim przypadku kredytobiorca dokonuje spłaty rat kapitałowo-odsetkowych również w walucie polskiej, po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień (najczęściej na dzień spłaty). Kredytobiorca zwraca bankowi sumę nominalną udzielonego kredytu (kapitał) stanowiącą określoną równowartość waluty obcej, w zależności od bieżącego kursu wymiany walut, wraz z odsetkami oraz ewentualnie innymi opłatami.

Z kolei kredyt indeksowany kursem waluty obcej to kredyt wyrażony w walucie polskiej (PLN), przy czym na dzień uruchomienia kredytu kwota kapitału kredytu (lub jej część – transza) przeliczana jest na walutę obcą (według bieżącego kursu wymiany waluty), która to kwota stanowi następnie podstawę ustalania wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Wysokość kolejnych rat kapitałowo – odsetkowych określana jest zatem w walucie obcej, ale ich spłata dokonywana jest w walucie polskiej, po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień (najczęściej na dzień spłaty). Kredyt „denominowany” wyrażony w walucie obcej (CHF) ale wypłacony (uruchomiony) w PLN jest funkcjonalnie tożsamy z kredytem indeksowanym w wyżej wskazanym rozumieniu (zob. więcej, A. Grebieniow, K. Osajda, Kredyty walutowe. Węzłowe zagadnienia. Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Materiały Naukowe, Tom VII, Warszawa 2019, s.14-16 i tam powołane orzecznictwo, zob. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2019 r. IV CSK 13/19, LEX nr 2741776 oraz wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, LEX nr 3126114).

Przenosząc to na grunt niniejszej sprawy przypomnieć należy, że w § 1 ust.1 (...) (k.28) wskazano, iż przedmiotem umowy jest „kredyt denominowany udzielony w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 32.547,02 CHF”. Z kolei w § 1 ust. 2 (...) ustalono (k.31), że „w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu w złotych zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”. Koresponduje to z § 12 ust. 2 (...) ((...), k.33), wedle którego „w

przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłacanej kwoty wyrażonej w walucie obcej”, zaś „do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” (§ 12 ust. 3 części Ogólnej Umowy, k.28v).

W ocenie Sąd Apelacyjny także z § 3 Ogólnych Warunków Udzielana przez (...) Bank (...) S.A kredytu mieszkaniowego (...) (OWU, k.107 – 112), ani z § 4 ust.2 i § 5 ust.6 (...) (k.29) nie wynika, że walutą kredytu i kwotą oddaną do dyspozycji powodów był frank szwajcarski, a powodowie uprawnieni byli do spłaty kredytu w jego walucie już od samego początku obowiązywania umowy.

Koresponduje to z treścią wniosków o wypłatę transzy (k.141-142), gdzie kwoty zostały wyrażone w złotych polskich a także z zaświadczenia wystawionego przez pozwanego (k.39-42), z którego wynika, że środki z kredytu zostały wypłacone w kwotach 48.261,52 PLN – jako równowartość kwoty 16.883,51 CHF po przeliczeniu po kursie 2,8585 zł oraz 45.008,48 PLN - jako równowartość kwoty 15.647,50 CHF po przeliczeniu po kursie 2,8764 zł.

Z powyższych zapisów nie wynika również, aby powodowie od samego początku umowy mogli spłacać kredyt w walucie CHF. W § 5 ust. 6 (...) (k.29) podany został jedynie numer rachunku do spłaty. Skarżący pominął jednak, że zgodnie z § 15 ust.7 (...) (k.33v) w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej:

- 1) harmonogram spłat kredytu wyrażony jest w walucie, w której kredyt jest denominowany;
- 2) spłata następuje w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej,
- 3) do przeliczeń wysokości rat kapitałowo – odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

Wynika zatem z tego jednoznacznie, że zgodnie z umową spłata kredytu następowała w złotych polskich a możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w walucie CHF nastąpiła dopiero po wejściu w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (tzw. ustawy antyspreadowej, Dz.U. nr 165 poz.984), z czego zresztą powodowie skorzystali.

Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego powyższe zapisy umowy oraz ogólnych warunków umów nie prowadzą do wniosku, aby przedmiotem umowy zawartej z powodami był kredyt walutowy sensu stricto, czyli wypłacony w walucie CHF, a co najwyżej można uznać, iż był to kredyt „denominowany”, to znaczy wyrażony w walucie obcej (CHF) ale wypłacony (uruchomiony) w PLN, funkcjonalnie tożsamy z kredytem indeksowanym w wyżej wskazanym rozumieniu. Z tego też względu nie mógł być także uznany za trafny zarzut wadliwej wykładni oświadczeń woli stron (art.65 § 1 i 2 k.c.).

Nie sposób przy tym podzielić zarzutu skarżącego odnoszącego się do naruszenia art. 327¹ k.p.c. Naruszenie art. 327¹ k.p.c. (dawny art. 328 § 2 k.p.c.) może być podstawą skutecznej apelacji tylko w wyjątkowych okolicznościach, tj. wtedy, gdy wady uzasadnienia uniemożliwiają dokonanie kontroli instancyjnej a tak w niniejszej sprawie nie było. Sąd pierwszej instancji wskazał, jakie poczynił ustalenia faktyczne, na podstawie jakich dowodów w tym zakresie się oparł oraz dokonał oceny prawnej poczynionych w sprawie ustaleń. Konstrukcja uzasadnienia pozwala na dokonanie merytorycznej oceny zaskarżonego wyroku.

Odnosnie do zarzutu dotyczącego zakwestionowania wiarygodności zeznań powodów (pkt 4 zarzutów apelacji), to podkreślenia wymaga, że utrwalone w judykaturze i doktrynie jest stanowisko, zgodnie z którym przewidziane w art.233 § 1 k.p.c. kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów wprawdzie mogą być przedmiotem kontroli odwoławczej, jednak powołanie się na naruszenie cytowanego przepisu nie może polegać jedynie na przedstawieniu odmiennego stanu faktycznego ustalonego na podstawie własnej oceny dowodów. Skarżący może tylko wykazywać, że sąd pierwszej instancji rażąco naruszył ustanowione w powołanym przepisie zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów, a w konsekwencji naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Jeżeli z określonego

materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie zebranego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Jedynie w przypadku, gdy brak jest logiki w powiązaniu wnioskowania z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo - wbrew zasadom doświadczenia życiowego - nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych, to przeprowadzona ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00, LEX nr 56906). Taka wadliwość jednak w niniejszej sprawie nie występowała. Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własną ocenę zeznań powodów dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Wprawdzie powodowie – co było bezsporne – podpisali oświadczenie o zapoznaniu się z ryzykiem walutowym i ryzykiem zmiennej stopy procentowej, jednak zasadniczą kwestią było to, czy treść tych dokumentów była wystarczająca dla uznania, że poprzednik prawny pozwanego zadośćuczynił obowiązkowi informacyjnemu wynikającemu z Dyrektywy 93/13. Zagadnienie, czy oświadczenia powyższe były wystarczające dla uznania braku abuzywności klauzuli ryzyka walutowego będzie omówione w związku z oceną zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Za chybiony należało także uznać zarzut naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 278 k.p.c. w zw. z art. 235² §1 pkt 2 k.p.c. (pkt 5 zarzutów apelacji) mający polegać na pominięciu zgłoszonego wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu ekonomii ze specjalnością w zakresie bankowości.

Zgodzić należało się z Sądem pierwszej instancji, że dowód ten był nieprzydatny w szczególności dla „oceny rynkowego charakteru kursów kupna i sprzedaży CHF publikowanych w Tabeli kursów walut oraz rynkowego charakteru metodologii stosowanej przy ustalaniu wartości tych kursów”. Podkreślenia bowiem wymaga, że „oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy“ (zob. uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2; art. 385² k.c.), a zatem przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego nie ma żadnego znaczenia to, w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony – tym samym, w jaki rzeczywiście sposób kształtowana była praktyka banku co do ustalania kursów walutowych w tabelach kursowych. Innymi słowy, postanowienie umowne ma niedozwolony charakter nie dlatego, że jest w niewłaściwy sposób wykorzystywane przez przedsiębiorcę, tylko dlatego, że daje możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta.

Przechodząc do oceny zarzutów naruszenia prawa materialnego w pierwszej kolejności należało w ocenie Sądu Apelacyjnego odnieść się do zarzutu naruszenia art. 189 k.p.c., który zdaniem skarżącego miał polegać na błędnym uznaniu przez Sąd I instancji, iż powodowie wykazali interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu (punkt 13. zarzutów apelacji).

Nie budzi przy tym wątpliwości w judykaturze i doktrynie, że jakkolwiek norma wynikająca z przedmiotowego przepisu zawarta została w regulacji procesowej, to ma jednak charakter materialnoprawny (zob. wyrok SN z 16.11.2016 r., I CSK 754/15, LEX nr 2230387).

Podstawową przesłanką merytoryczną powództwa o ustalenie jest istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (art. 189 k.p.c.).

Dla ustalenia, że powód posiada interes prawny istotne jest to, aby rozstrzygnięcie wydane w oparciu o art. 189 k.p.c. gwarantowało powodowi skuteczną ochronę jego interesów. Wyrok ustalający musi więc być zdalny do tego, aby definitywnie zakończyć spór stron co do prawa czy stosunku prawnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, LEX nr 515730, z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363). Co prawda dominuje w orzecznictwie pogląd, że interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego w zasadzie nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw, w szczególności na drodze powództwa o spełnienie świadczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2017 r., V CSK 52/17, LEX nr 2372279, z dnia 9 stycznia 2019 r., I CSK 711/17, LEX nr

2618479), to jednak Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne stanowisko Sądu pierwszej instancji, który uznał, że powodowie mają także interes prawny w ustaleniu nieważności przedmiotowej umowy kredytowej. Samo bowiem istnienie możliwości wytoczenia powództwa o świadczenie nie w każdej sytuacji świadczy o braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Brak interesu prawnego wystąpi jedynie wówczas, gdy wyrok zasądzący świadczenie zapewni pełną ochronę prawną uzasadnionych interesów powoda. W przypadku gdy sporem o świadczenie nie będą mogły być objęte wszystkie uprawnienia istotne z perspektywy ochrony sfery prawnej powoda, przyjąć należy, że powód ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Dotyczy to szczególności sytuacji, gdy konsekwencje ustalenia nieistnienia stosunku prawnego nie ograniczają się do aktualizacji obowiązku świadczenia, lecz dotyczą także innych aspektów sfery prawnej powoda, np. wpływają na określenie treści jego praw i obowiązków w przyszłości albo gdy pozwany zgłasza roszczenia ze stosunku prawnego objętego powództwem z art. 189 k.p.c., np. żąda zwrotu udzielonego kredytu w wysokości obliczonej zgodnie z treścią kwestionowanej umowy. Ustalenie nieważności umowy ma także znaczenie dla bytu hipoteki jako prawa akcesoryjnego. W takich sytuacjach nie sposób odmówić stronie umowy kredytu - dążącej do wykazania, że nie jest zobowiązana do świadczenia w wysokości ustalonej przy wykorzystaniu zakwestionowanych klauzul indeksacyjnych – interesu prawnego w dochodzeniu żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, mając w szczególności na uwadze dłuższą perspektywę czasową, w jakiej umowa miałaby obowiązywać. Ustalenie nieważności umowy in casu daje pewność, że nie powstają na przyszłość jakiegokolwiek świadczenia wynikające z umowy, a ewentualne roszczenia stron muszą być oparte o nieważność stosunku prawnego. (zob. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSKP 1669/22).

Pozostałe zarzuty naruszenia prawa materialnego należało w ocenie Sądu Apelacyjnego rozpatrzyć w dwóch grupach:

- pierwsza obejmowała zarzuty odnoszące się do uznania postanowień umownych regulujących mechanizm indeksacyjny za abuzywne (niedozwolone)
- druga dotyczyła skutków uznania tych postanowień umownych za abuzywne dla dalszego bytu prawnego umowy.

Do pierwszej grupy należało zaliczyć zarzuty naruszenia:

- art. 385¹ k.c. i art. 22 Konstytucji RP poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że rzekoma dowolność ustalania kursu w tabelach kursowych Banku może być źródłem abuzywności odesłania do nich, podczas gdy wszystkie tabele kursowe funkcjonujące na rynku są cennikami i tym samym ustalane są w ramach swobody ustalania cen, co jednak nie prowadzi do przyjęcia ich abuzywności ani abuzywności odesłania do tych tabel, a tym samym kryterium dowolności i niejasności ustalania kursu jest bezużyteczne dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych (punkt 6 zarzutów apelacji);
- art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. (i) w zw. z art. 1 ust. 2 Dyrektywy 93/13 stosowanym w zw. z art. 358¹ § 2 k.c. i art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego oraz (ii) w związku z art. 4 ust. 1 Dyrektywy 93/13 i ust. 2 lit. c) załącznika do Dyrektywy 93/13 przez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów i przyjęcie, że postanowienia dotyczące kursu kupna i kursu sprzedaży z tabeli kursowej Banku są niedozwolonymi postanowieniami umownymi (punkt 7 zarzutów apelacji);
- naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. polegające na jego błędnej wykładni skutkującej uznaniem, że kwestionowane przez powodów postanowienia stanowią główne świadczenia stron oraz skutkujące błędnym przyjęciem, iż stanowią one klauzule niedozwolone wskutek nieprawidłowej interpretacji przesłanek abuzywności (punkt 8 zarzutów apelacji);
- naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385² k.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że przy ocenie abuzywności nie można wziąć pod uwagę sposobu wykonywania kursu przez Bank na poziomie rynkowym (punkt 9 zarzutów apelacji);
- naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385² k.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że klauzule przeliczeniowe zakwestionowane przez sąd naruszają rażąco interesy konsumenta (punkt 10 zarzutów apelacji);

Do drugiej grupy należało natomiast zaliczyć zarzuty naruszenia:

- art. 354 § 1 k.c. oraz art. 453 k.c. przez ich niezastosowanie, podczas gdy zastosowanie tych przepisów powinno doprowadzić Sąd meriti do wniosku, że spełnienie świadczenia w PLN, choć walutą zobowiązania był CHF, w niniejszej sprawie mogło nastąpić na podstawie art. 453 k.c. (punkt 11 zarzutów apelacji);

- art. 65 § 1 k.c. art. 358 § 1 i 2 k.c.. art. L przepisów wprowadzających kodeks cywilny poprzez błędna wykładnię i brak zbadania, czy ewentualna luka w umowie powstała na skutek usunięcia z niej klauzul przeliczeniowych nie może być wypełniona poprzez odwołanie się do uzupełniającej wykładni oświadczeń woli, względnie treści art. 358 k.c. (punkt 12 zarzutów apelacji);

- art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 189 k.p.c., art. 6 Dyrektywy 93/13 w zw. z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne ustalenie nieważności Umowy, w sytuacji, gdy zastosowanie tak daleko idącej sankcji oznacza naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego, jakim są: (i) zasada równości, (ii) zasada pewności prawa i (iii) zasada proporcjonalności, które to zasady wynikają również z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz z art. 2 i 3 Traktatu o Unii Europejskiej (punkt 14 zarzutów apelacji);

- art. 56 k.c. w zw. z art. 4 i 5 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw („Ustawa antyspreadowa”) poprzez ich niezastosowanie i w rezultacie dokonanie błędnej oceny skutków bezskuteczności klauzuli spreadu walutowego (punkt 15 zarzutów apelacji).

W ocenie Sądu Apelacyjnego z uwagi na to, że zarówno zarzuty z grupy pierwszej jak i drugiej częściowo się pokrywają oraz z uwagi na ich ściśle powiązanie istniejąca podstawa aby zarzuty te rozpoznać łącznie.

Przed ich oceną należy tylko na marginesie wskazać, że Sąd pierwszej instancji trafnie uznał, iż co do zasady możliwość zawierania umów o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska istniała również przed nowelizacją ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe (t. jedn. Dz.u z 2021 r., poz.2439), która z dniem 26 sierpnia 2011 r. wprowadziła do obrotu prawnego art. 69 ust.2 pkt 4 a. Możliwość ta mieściła się bowiem w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego, mając swoje źródło w zasadzie swobody umów (art.353¹ k.c., por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344).

W tym kontekście sam mechanizm indeksacji nie musi stanowić instrumentu kształtującego obowiązki kredytobiorcy sprzecznie z dobrymi obyczajami ani też nie naruszającego w sposób rażący interesów kredytobiorców, przy założeniu jednak, że zasady tego mechanizmu są precyzyjnie i jasno określone w oparciu o jednoznacznie i obiektywne kryteria (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344).

Podstawowe znaczenie miała zatem ocena, czy poszczególne postanowienia umowy in casu konstrukcyjnie odpowiadały mechanizmowi indeksacji polegającemu na przeliczeniu kwoty wypłaconego kredytu z waluty CHF na PLN oraz rat kredytu z PLN na CHF i czy postanowienia kreujące ten mechanizm indeksacji mają charakter abuzywny (niedozwolony) a jeżeli tak, jaki skutek wywiera uznanie tych postanowień za niedozwolone dla dalszego bytu prawnego umowy, to jest czy pozostałe postanowienia umowy (po stwierdzeniu bezskuteczności postanowień niedozwolonych) pozwalają na realizację celu umowy, czy też – w braku świadomej i następczej zgody konsumenta na zastosowanie niedozwolonych klauzul lub na ich zastąpienie normami wynikającymi z przepisów dyspozytywnych - występuje definitywna, trwała bezskuteczność (nieważność) całej umowy ze skutkiem ex tunc (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2022/9/56). Tej ostatniej kwestii dotyczyła w szczególności druga grupa zarzutów dotyczących naruszenia prawa materialnego.

Podkreślenia także wymaga, że w aktualnym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Sądu Najwyższego, który to pogląd Sąd Apelacyjny orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela, można rozróżnić dwojakiego rodzaju klauzule związane z mechanizmem indeksacyjnym:

a) klauzula ryzyka walutowego (walutowa, rozumiana jako ryzyko deprecjacji waluty PLN w stosunku do kursu waluty CHF w trakcie obowiązywania umowy)

b) klauzula kursowa (spreadowa, rozumiana jako wynikające z umowy uprawnienie do ustalania kursu przeliczeniowego waluty z odwołaniem się do tabel kursowych banku)

(zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22 i tam powołane orzecznictwo).

W ocenie Sądu Apelacyjnego ze względu na ich ściśle powiązanie nie jest jednak dopuszczalne uznanie, że brak abuzywności jednej z tych klauzul skutkuje brakiem abuzywności całego mechanizmu indeksacyjnego; innymi słowy, wystarczy, że jedna z tych klauzul jest uznana za abuzywną, aby cały mechanizm indeksacji został uznany za niedozwolony. Potrzeba kompleksowej oceny mechanizmu indeksacji wyrażona została w orzecznictwie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344), w którym podkreślono, że bez unormowania kursu miarodajnego dla poszczególnych przeliczeń, przeliczenia te nie mogą być dokonane, a postanowienia przeliczeniowe nie mogą wywrzeć skutku. Innymi słowy eliminacja klauzuli waloryzacyjnej obejmuje wszystkie postanowienia umowy, które się na nią składają, albowiem mogą one funkcjonować tylko łącznie (zob. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r. II CSKP 464/22).

Przechodząc do oceny zarzutów z grupy pierwszej przypomnieć należy, że na gruncie niniejszej sprawy zakwestionowane przez stronę powodową klauzule tworzące mechanizm indeksacji, zawarte były w:

a) „Kredyt denominowany udzielony w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 32.547,02 CHF” – zawarta w § 1 ust. 1 (...) ((...), k.28), (klauzula ryzyka walutowego);

b) „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu w złotych zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” – zawarta w § 1 ust. 2 (...) ((...), k.31) (klauzula ryzyka kursowego);

c) „Do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” – zawarty w § 12 ust. 3 (...) ((...), k.33) (klauzula ryzyka kursowego);

d) „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej:

1. harmonogram spłat kredytu wyrażony jest w walucie, w której kredyt jest denominowany,

2. spłata następuje w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej,

3. do przeliczeń wysokości rat kapitałowo – odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” – zawarta w § 15 ust. 7 (...) (k.33v) (klauzula ryzyka kursowego);

Sąd drugiej instancji jako instancja merytoryczna przyjął, że dla rozstrzygnięcia zarzutu dotyczącego uznania przez Sąd pierwszej instancji umowy za nieważną niezbędne jest dokonanie oceny wyżej wskazanych klauzul umownych.

Na marginesie należy odwołać się do utrwalonego stanowiska Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości oraz Sądu Najwyższego, zgodnie z którym abuzywność klauzul umownych w umowach z konsumentem winna być przez sąd dostrzeżona z urzędu i z urzędu też sąd powinien zastosować wobec tych postanowień sankcję braku związania nimi konsumenta, gdyż w ten sposób osiągnięty ma być cel dyrektywy 93/13, którym jest zabezpieczenie skuteczności ochrony konsumenta (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2020 r., III CZP 87/19, OSNC 2021/2/11 i tam powołane orzecznictwo).

Oceniając, czy przedmiotowe klauzule są abuzywne, na wstępie należało odwołać się do treści art. 385¹ § 1 - 4 k.c. stanowiącego implementację dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE 1993 L 95, s. 29, ze zm., zwanej dalej w skrócie „dyrektywą Rady 93/13/EWG”).

Wykładnia językowa i funkcjonalna tego przepisu prowadzi do wniosku, że przesłankami uznania postanowień umownych za niedozwolone (abuzywne) są:

- a) umowa została zawarta z konsumentem,
- b) kwestionowane postanowienia umowne nie zostały z nim uzgodnione indywidualnie,
- c) nie dotyczą one postanowień określających główne świadczenia stron, pod warunkiem jednak, że zostały sformułowane w sposób jednoznaczny,
- d) kwestionowane postanowienia umowy kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Co do pierwszej przesłanki (zawarcie umowy z konsumentem w rozumieniu art. 22¹ k.c.), to nie budziła ona w niniejszej sprawie sporu. Prawdłowo przy tym ustalił Sąd pierwszej instancji – co zresztą nie powinno budzić wątpliwości, że umowy kredytu - takie, jak w niniejszej sprawie - były zawierane na podstawie wzorca umownego przygotowywanego przez profesjonalistę – pozwany Bank.

Z logicznych i spójnych zeznań powodów (k.214 - 216, 00:07:14 – 00:38:12) wynika przy tym, że powodowie nie mieli praktycznych możliwości negocjacji zapisów umownych. Podkreślenia przy tym wymaga, że o indywidualnym uzgodnieniu treści umowy można mówić wówczas, gdy strony wprowadzają do umowy nowe, nieprzewidziane wcześniej przez przedsiębiorcę rozwiązania a nie stan „braku negocjacji” co do treści umowy opracowanej przez przedsiębiorcę. Podzielić należy zapatrywanie wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2019 r., I CSK 462/18 (LEX nr 2629877), zgodnie z którym „w celu ustalenia czy konkretne postanowienie umowne należy kwalifikować jako „nieuzgodnione (uzgodnione) indywidualnie” należy zbadać, czy konsument miał na treść danego postanowienia „rzeczywisty wpływ” (art. 385¹ § 3 k.c.), co zwykle nie będzie miało miejsca w przypadku postanowień umowy przyjętych z wzorca zaproponowanemu konsumentowi przez przedsiębiorcę. Dla zrealizowania przesłanki rzeczywistego wpływu konsumenta na treść postanowień umownych nie wystarczy wykazanie, że konsument dowiedział się o treści klauzuli w odpowiednim czasie, a strony prowadziły w tym przedmiocie negocjacje. Konieczne jest udowodnienie wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego, chyba że zostało ono sformułowane przez konsumenta i włączone do umowy na jego żądanie”.

Przenosząc to na grunt niniejszej sprawy, skarżący nie udowodnił, aby przedmiotowe klauzule tworzące mechanizm indeksacyjny (obejmujący klauzulę ryzyka walutowego i klauzulę kursową, inaczej spreadu walutowego) były wspólnie ustalane przez strony umowy i aby powodowie mieli „rzeczywisty wpływ” na ustalenie ich treści. W ocenie Sądu Apelacyjnego to, że powodowie wybrali kredyt denominowany w walucie CHF (wniosek kredytowy k.102-103v) nie oznacza, że mieli wpływ na treść klauzul określających mechanizm indeksacyjny. Bank winien bowiem zapewnić w każdym przypadku dokonanego wyboru określonego produktu bankowego, aby umowa nie zawierała postanowień mogących być uznane za niedozwolone.

W konsekwencji nie zachodziła w niniejszej sprawie przesłanka negatywna wyłączająca badanie abuzywności klauzul umownych w sytuacji, gdy były one indywidualnie negocjowane z konsumentem.

Ocena kolejnej przesłanki zależała od tego, czy wyżej określone postanowienia umowne tworzące mechanizm indeksacji określały główne świadczenie stron.

Z utrwalonego już orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Sądu Najwyższego wynika, iż za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. np. pkt.43 – 45 wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K.D. i J.D. przeciwko Raiffeisen Bank International AG, prowadzącemu działalność w Polsce w formie oddziału pod nazwą Raiffeisen Bank International AG Oddział w Polsce, LEX nr 2723333, także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344 i tam powołane orzecznictwo, w szczególności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, LEX nr 2642144 i z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, LEX nr 2690299). Za takie uznawane są m.in. postanowienia, które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344 i tam powołane orzecznictwo, w szczególności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, LEX nr 2642144 i z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, LEX nr 2690299 oraz wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, pkt 44). Klauzula indeksacyjna odnosi się do zwrotu sumy zaciągniętego zobowiązania i określając wysokość poszczególnych rat, wpływa na wysokość świadczenia kredytobiorców. O wielkości kredytu i rat w przedmiotowej umowie decydowało w istocie przeliczenie w pierwszej kolejności z waluty CHF na PLN (moment udostępnienia kredytu), a następnie przeliczanie rat kredytu określonych w CHF na PLN (moment spłaty każdej raty). Przedmiotowe postanowienia umowy kredytu zawartej z powodami (§ 1 ust.1 (...), § 1 ust. 2 (...), § 12 ust. 2 i 3 (...), § 15 ust.7 (...)) również spełniały powyższe kryteria, skoro miały wpływ na ustalenie wysokości zadłużenia w momencie wypłaty kredytu (poprzez przeliczenie z waluty CHF na walutę PLN), z drugiej zaś – miały wpływ na wysokość poszczególnych rat, do spłaty których był zobowiązany kredytobiorca (poprzez przeliczenie wpłacanych rat kredytu w PLN na walutę CHF).

Uznanie, że zastrzeżone w umowie kredytu denominowanej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji określały główne świadczenie kredytobiorcy nie oznaczało jednak zdaniem Sądu Apelacyjnego, że zapisy umowne dotyczące przeliczania kwoty udostępnionego kredytu z CHF na PLN oraz ustalające wysokość raty w PLN w oparciu kurs waluty stosowany do przeliczenia raty określonej w CHF, wyłączone zostały z zakresu badania z punktu widzenia abuzywności, zgodnie z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.

Zgodnie z art. 4 ust.2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG „ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług”, o ile jednak „warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem“ (art.5 Dyrektywy Rady 93/13/EWG). Podobnie wykładnia językowa i funkcjonalna art.385¹ § 1 k.c. zd.2 nie budzi wątpliwości, że wprawdzie postanowienia określające główne świadczenia stron wyłączone są co do zasady spod kontroli abuzywności, jednak warunkiem jest, aby zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny.

Należy przy tym pamiętać, że relewantnym dla oceny tego, czy dane postanowienie umowy jest niedozwolone (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.) jest stan z chwili zawarcia umowy (art.385⁽²⁾ k.c., zob. także uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2), żadne zatem późniejsze zdarzenia nie mogą mieć wpływu na tę ocenę. Nieistotne jest więc – na co już wcześniej zwracano uwagę – w jaki sposób bank ustalał kursy CHF względem PLN oraz czy stosowane przez bank kursy kupna i sprzedaży były de facto kursami rynkowymi (por. także pkt.52-58 wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. v. Banca Românească, ZOTSiS 2017, nr 9, poz. I-703).

Sąd Apelacyjny podziela wyrażone w orzecznictwie TSUE stanowisko, zgodnie z którym wymóg przejrzystości warunków umowy przewidujących, że waluta obca jest walutą rozliczeniową i walutą spłaty, oraz powodujących skutek w postaci ponoszenia ryzyka kursowego przez kredytobiorcę, jest spełniony tylko o tyle, o ile przedsiębiorca dostarczył konsumentowi wystarczających i dokładnych informacji pozwalających na to, aby konsument był w stanie zrozumieć konkretne działanie przedmiotowego mechanizmu finansowego i oszacować w ten sposób, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, konsekwencje ekonomiczne - potencjalnie istotne - takich warunków dla swoich

zobowiązań finansowych w całym okresie obowiązywania tej umowy. W przypadku umów kredytowych wymóg określenia głównego przedmiotu umowy językiem prostym i zrozumiałym odnosi się przede wszystkim zarówno do wysokości zaciąganego zobowiązania, jak i wysokości spłacanego zobowiązania; w szczególności kredytobiorca w momencie zaciągania zobowiązania winien znać wysokość zaciąganego kredytu a nadto z treści umowy powinny wynikać wyrażone w prostym i zrozumiałym języku kryteria pozwalające na określenie przez konsumenta wysokości poszczególnych rat przewidzianych do spłaty w określonych terminach (zob. wyrok TSUE z dnia 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriuc i in. v. Banca Românească, ZOTSiS 2017, nr 9, poz. I-703 pkt 50 – 51, pkt 2 sentencji, wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, VB i in. przeciwko BNP PARIBAS Personal Finance SA, pkt 3 sentencji, pkt 78 LEX nr 3183143).

Podkreślenia przy tym wymaga, że „ochrona przewidziana w dyrektywie 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich przysługuje każdemu konsumentowi, a nie tylko temu, którego można uznać za „właściwie poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i rozsądnego przeciętnego konsumenta” (zob. postanowienie TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-198/20, LEX nr 3185889, sentencja i pkt.33).

W orzecznictwie TSUE wyjaśniono również, iż „w przypadku kredytów denominowanych w walucie obcej istotne są wszelkie informacje dostarczone przez przedsiębiorcę, które mają na celu udzielenie wyjaśnień konsumentowi co do funkcjonowania mechanizmu wymiany i związanego z nim ryzyka. Szczególne znaczenie przedstawiają wyjaśnienia dotyczące ryzyka dla kredytobiorcy związanego z silną deprecjacją środka płatniczego państwa członkowskiego, w którym kredytobiorca ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz wzrost zagranicznej stopy procentowej. Kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, iż podpisując umowę kredytu denominowaną w obcej walucie, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w wypadku dewaluacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Ponadto przedsiębiorca musi przedstawić możliwe zmiany kursów wymiany walut i ryzyko związane z zawarciem takiej umowy. Wynika stąd, że dla spełnienia wymogu przejrzystości informacje przekazane przez przedsiębiorcę powinny umożliwić przeciętnemu konsumentowi, właściwie poinformowanemu, dostatecznie uważnemu i racjonalnemu nie tylko zrozumienie, że w zależności od zmian kursu wymiany zmiana parytetu pomiędzy walutą rozliczeniową a walutą spłaty może pociągać za sobą niekorzystne konsekwencje dla jego zobowiązań finansowych, lecz również zrozumieć, w ramach zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej, rzeczywiste ryzyko, na które narażony jest on w trakcie całego okresu obowiązywania umowy w razie znacznej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie, względem waluty rozliczeniowej” (zob. wyrok TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r., C - 776/19 do C-782/19 VB i in. przeciwko BNP PARIBAS Personal Finance SA, punkty 68 – 73, LEX nr 3183143). Podkreśla się także, że „w ramach umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, narażającej konsumenta na ryzyko kursowe, nie spełnia wymogu przejrzystości przekazywanie temu konsumentowi informacji, nawet licznych, jeżeli opierają się one na założeniu, że równość między walutą rozliczeniową a walutą spłaty pozostanie stabilna przez cały okres obowiązywania tej umowy. Jest tak w szczególności wówczas, gdy konsument nie został powiadomiony przez przedsiębiorcę o kontekście gospodarczym mogącym wpłynąć na zmiany kursów wymiany walut, tak że konsument nie miał możliwości konkretnego zrozumienia potencjalnie poważnych konsekwencji dla jego sytuacji finansowej, które mogą wyniknąć z zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej” (zob. wyrok TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r., C - 776/19 do C-782/19 VB i in. przeciwko BNP PARIBAS Personal Finance SA, punkt 74, LEX nr 3183143).

W wyroku TSUE z 18 listopada 2021 r., C – 212/20 (LEX nr 3256973) wskazano również, w kontekście zasad wykładni z art.65 k.c., że art. 5 i 6 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy, który stwierdził nieuczciwy charakter warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy, dokonał wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru, nawet jeśli taka wykładnia odpowiadałaby wspólnej woli stron (pkt 79 oraz pkt 2 sentencji). Ma to znaczenie w kontekście podniesionych przez skarżącego zarzutów naruszenia art. 65 k.c.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie sposób uznać, aby informacje przekazane przez bank o ryzyku kursowym (w rozumieniu ryzyka walutowego, to znaczy ryzyka deprecjacji waluty PLN w stosunku do waluty CHF na przestrzeni

okresu obowiązywania umowy) spełniały wymóg przejrzystości, jeżeli opierały się na założeniu, że kursy walut pozostaną stabilne, czy też względnie stabilne, a tak było w niniejszej sprawie.

Z zeznań powoda W. Ż. (k.214 - 215, 00:14:41 – 00:29:35) wynika, iż „podczas rozmów przedstawiono nam tylko, że frank jest najstabilniejsza walutą na świecie przez co te raty będą niższe niż w innych walutach. Doradca wspominał, że może będą nieznaczne wzrosty kursu ale nie określał procentów. Mówiono tylko, że być może te raty mogą nieznacznie wzrosnąć lub zmaleć dlatego prosili, żeby zawsze zostawiać trochę więcej pieniędzy na koncie”. Jego zeznania potwierdził powódka K. Z. (k.215, 00:30:14 – 00:33:25). Koresponduje to zresztą z zeznaniami świadka A. D. (k.206v), który zeznał, „nie zapewnialiśmy, że CHF nie ulega zmianom kursu, jednak byliśmy przekonani, że wahania kursu są i będą niewielkie. Takie wówczas przekonało przeświadczenie”. Na okoliczność tę słusznie zwrócił uwagę Sąd Okręgowy.

Wprawdzie powodowie podpisali zawarte we wniosku kredytowym (punkt VI.ppkt 7, k.103) oświadczenie, w którym przyznali, że „zostali poinformowani przez (...) Bank (...) S.A. o ponoszeniu przez mnie ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty, w przypadku zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej oraz przyjmuję do wiadomości i akceptuję to ryzyko”, zaś analogiczne oświadczenie zawarte jest w §1 ust. 3 (...) (k.31), jednak w ocenie Sądu Apelacyjnego treść tego oświadczenia jest na tyle ogólnikowa, że się sposób uznać, aby udzielający kredytu Bank w ten sposób zadośćuczynił obowiązkowi informacyjnemu wynikającemu z art.4 ust.2 i 5 Dyrektywy 93/13.

W ocenie Sądu Apelacyjnego pozwany nie przedstawił dowodów, z których mogłoby wynikać, iż powodom zostało szczegółowe wyjaśnione ryzyko kursowe (rozumiane jako ryzyko zmiany kursu waluty) i jego wpływ na wysokość zobowiązania. Podpisane przez powodów oświadczenie nie tworzy domniemania, aby mogli oni w sposób racjonalny i rozsądny określić wysokości własnego zobowiązania, a tym samym ocenić skutki ekonomiczne wynikające z zawartej umowy, w tym ryzyka związanego z podpisaniem umowy. Oświadczenie to nie konwaliduje także braku określenia głównego przedmiotu umowy w sposób jasny i zrozumiały dla konsumenta. Przedmiotowe oświadczenie miało charakter blankietowy, gdyż z jego treści nie wynika w żaden sposób, czy i jakie konkretnie informacje dotyczące warunków udzielania kredytu denominowanego, zasad dotyczących spłaty kredytu zostały udzielone przed zawarciem umowy, co czyni takie oświadczenie nieskutecznym. Trafnie zatem Sąd pierwszej instancji uznał, że powodowie nie mogli zatem w sposób racjonalny i rozsądny określić wysokości własnego zobowiązania, a tym samym ocenić skutków ekonomicznych wynikających z zawartej umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, dla zadośćuczynienia wynikającego z art. 4 ust.2 dyrektywy 93/13 obowiązku informacyjnego konieczne było uprzedzenie przez Bank – będącym profesjonalistą - że dotychczasowa stabilność waluty nie jest dana na zawsze i zmiana kursów walut może być także znaczna, z odchyleniem nawet powyżej 50%, co będzie miało wpływ nie tylko na wysokość raty, ale także saldo kredytu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, gdyby pozwany przedstawił powodom symulację wysokości rat i salda kredytu przy założeniu wzrostu kursu CHF o przynajmniej 50% i więcej, przy jednoczesnej wyraźnej informacji, że taka możliwość również istnieje, trudno uznać, aby rozsądnie oceniający sytuację konsument wyraził zgodę na zaciągnięcie takiego zobowiązania. Korzyść w postaci niższego oprocentowania nie byłaby bowiem rekompensowana przez obciążające konsumentów nieograniczone ryzyko walutowe.

Sąd Apelacyjny podziela wyrażony w orzecznictwie pogląd, że gdyby rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to racjonalny kredytobiorca nie decydowałby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej w sposób wadliwy w perspektywie jego spłacania przez kilkadziesiąt lat, chyba żeby z okoliczności sprawy wyraźnie wynikało co innego – a takich okoliczności w niniejszej sprawie nie wykazano. Sąd Apelacyjny podziela także wyrażone w orzecznictwie stanowisko, zgodnie z którym, gdyby kredytujący bank zamierzał wystarczająco poinformować kredytobiorcę, będącego osobą fizyczną, konsumentem, o niebezpieczeństwach wynikających z kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, to nie proponowałby w ogóle zawierania takich umów kredytowych, zdając sobie sprawę - jako profesjonalista - że umowa taka może zostać łatwo oceniona jako nieuczciwa (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18,

LEX nr 2744159, także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22 i tam powołane orzecznictwo, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSKP 1669/22 i tam powołane orzecznictwo).

Wbrew zarzutom skarżącego nie zmieniało powyższego wniosku przedłożone powodom dane zawarte w „Informacji dla Wnioskodawców o ryzyku zmiennej stopy procentowej, ryzyku kursowym, ryzyku zmiany spreadu walutowego oraz ryzyku zmian cen rynkowych nieruchomości” (k.125 – 127).

W tym kontekście należy także zwrócić uwagę na wyrażony w orzecznictwie pogląd, który Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela, że z punktu widzenia wynikających z Dyrektywy 93/13 wymagań dotyczących wypełnienia obowiązku informacyjnego odnośnie do ryzyka walutowego – rozumianego jako ryzyko deprecjacji waluty PLN w stosunku do waluty CHF – „trudno uznać za wystarczające dane, których podanie zalecono w rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r. na podstawie art. 137 ust.1 Prawa bankowego (dalej „rekomendacja S”) (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22).

W rekomendacji zalecono m.in. „aby bank przedstawiając klientowi ofertę kredytu, pożyczki lub innego produktu, w walucie obcej lub indeksowanego do waluty obcej informował klienta o kosztach obsługi ekspozycji kredytowej w wypadku niekorzystnej dla klienta zmiany kursu walutowego. Przekazywane informacje powinny między innymi zawierać: koszty obsługi ekspozycji kredytowej, przy założeniu, że stopa procentowa dla waluty ekspozycji kredytowej jest równa stopie procentowej dla złotego a kapitał ekspozycji kredytowej jest większy o 20%; koszty obsługi ekspozycji kredytowej przy deprecjacji kursu złotego do waluty ekspozycji kredytowej w skali odpowiadającej różnicy między maksymalnym i minimalnym kursem złotego do waluty ekspozycji kredytowej w ciągu ostatnich 12 miesięcy”.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego, że nie sposób uznać przekazanie takich danych za wystarczające. Po pierwsze należy mieć na względzie okres, na który były zawierane umowy kredytu hipotecznego (in casu 40 lat, vide: § 5 ust.2 umowy, k.29), w stosunku do którego objęty symulacją okres 12 miesięcy jest niewątpliwie za krótki. Po drugie, brak w rekomendacji S zastrzeżenia o konieczności uświadomienia, że ryzyko walutowe może być znacznie wyższe, a wysokość zadłużenia w przeliczeniu na złote polskie wzrosnąć znacznie bardziej niż o 20%, czy nawet 30%, jak jedynie w skrajnym przypadku przewidywała rekomendacja S. Jak zwrócono uwagę w orzecznictwie, „nie można wykluczyć, że tak ukształtowane informacje (jak w rekomendacji S) w rzeczywistości mogły wręcz uspić czujność klientów co do zagrożeń związanych z ryzykiem walutowym” (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Tak też należy zdaniem Sądu Apelacyjnego odczytywać zawartą w wyżej powołanej „Informacji dla Wnioskodawców o ryzyku zmiennej stopy procentowej, ryzyku kursowym, ryzyku zmiany spreadu walutowego oraz ryzyku zmian cen rynkowych nieruchomości” (k.125-127) informację, zgodnie z którą „zaciągając zobowiązanie w walucie obcej, kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych oraz ryzyko zmiany wysokości spreadu walutowego, które mają wpływ na wysokość zaciągniętego kredytu oraz ostateczną wysokość raty kapitałowo-odsetkowej. Występowanie wyżej wymienionych ryzyk sprawia, że ostateczna wysokość zadłużenia z tytułu zaciągniętego kredytu, wyrażona w walucie kredytu, będzie możliwa do określenia dopiero w momencie wypłaty ostatniej transzy kredytu, a wysokość raty spłaty, podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Ryzyko kursowe związane ze spłatą kredytu, jest znacznie mniejsze, jeżeli o kredyt walutowy ubiega się Kredytobiorca, osiągający dochody w tej samej walucie obcej”. Zestawiono to bowiem z wcześniejszą informacją, że „wybierając zadłużenie w walucie obcej kredytobiorcy korzystają aktualnie z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają miesięcznie niższą ratę kredytu. Dotyczy to przede wszystkim kredytów w euro i we frankach szwajcarskich, a wynika ze znacznej różnicy w wysokości stóp referencyjnych, które są podstawą do ustalenia oprocentowania kredytu. W obecnym okresie stopy referencyjne wynoszą:

- 1) dla kredytów złotych – 4,72 % (WIBOR 3M),
- 2) dla kredytów indeksowanych kursem franka szwajcarskiego – 0,00667 % (LIBOR 3M dla CHF).

Ponadto zawarta w informacji symulacja obejmował jedynie sytuację modelową dotyczącą wzrostu raty przy założeniu odchylenia kursu waluty CHF na poziomie 0.38 zł w okresie ostatnich 12 miesięcy (k.136). Nie wyjaśniono przy tym – jakkolwiek przedłożono historię zmiany kursu franka szwajcarskiego do złotego w okresie 1 lipiec 2008 do 1 kwietnia 2011 r. (k.127) jaki wpływ deprecjacja waluty PLN w stosunku do CHF będzie miała na saldo zadłużenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego przeciętny konsument zetknięty z takimi informacjami przede wszystkim zwróciłby uwagę na to, że niższe oprocentowanie kredytów powiązanych z walutą obca przekłada się na niższą ratę kredytu – co zresztą jak wynika z zeznań powodów było ich główną motywacją do zaciągnięcia kredytu denominowanego w CHF. Konsument mógł zatem dojść do wniosku, że ryzyko zmiany kursu waluty istnieje ale jest ono rekompensowane niższym oprocentowaniem a tym samym niższą ratą. Brak jest natomiast jednoznacznej informacji, że w istnieje realna możliwość takiego wzrostu kursu CHF w stosunku do waluty PLN np. 1 CHF = > 4,00 PLN, którego niższe oprocentowanie nie rekompensowałyby i brak jest symulacji, które wskazywałyby ja deprecjacja waluty PLN na takim poziomie wpłynęłaby nie tylko na wzrost wysokości raty ale także na saldo zadłużenia.

Poza tym – co skarżący pomija – przedmiotowa „Informacja” (k.125-127) nie rozwiązała problemu kursu, po którym przeliczona została kwota wypłaconego kredytu w PLN bezpośrednio w związku z zawarciem umowy.

Niezależnie od tego, w ocenie Sądu Apelacyjnego – w kontekście oceny jednoznaczności i transparentności zapisów umowy - analizowane postanowienia nie określały precyzyjnie rzeczywistej wysokości udzielonego kredytu po przeliczeniu z waluty obcej na PLN a także świadczeń kredytobiorcy, w sposób możliwy do ustalenia w oparciu o czynniki obiektywne, niezależne od kredytodawcy.

W szczególności nie wskazano precyzyjnie, na podstawie jakich kryteriów bank ustala kurs wymiany waluty obcej zarówno w momencie uruchomienia kredytu, jak i spłaty poszczególnych rat.

Ani bowiem z powołanych wyżej: § 1 ust. 1 (...), § 1 ust. 2 (...), § 12 ust. 2 i 3 (...), § 15 ust. 7 (...) w momencie podpisania umowy przeciętny, rozsądny konsument nie był w stanie stwierdzić, jak zostanie wyznaczony kurs CHF będący podstawą przeliczenia wypłaconej kwoty.

Z § 1 ust. 1 (...) z dnia 19 marca 2009 r. (k.28) w zw. z § 1 ust.2 i § 12 ust.2 i 3 (...) (k.33) wynikało bowiem, że udzielony został „kredyt denominowany w złotych w kwocie, stanowiącej równowartość 32.547,02 CHF”, przy czym „kwota kredytu w złotych zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów, obowiązująca w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”.

Podobnie spłata kredytu miała następować w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, przy czym do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosowany miał być kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 15 ust. 7 (...)).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, odwołanie się do bliżej niesprecyzowanych Tabel kursowych banku powodowało, że na podstawie zapisów umowy powodowie nie byli w stanie w sposób racjonalnie uzasadniony określić wysokości własnego zobowiązania, a tym samym ocenić skutków ekonomicznych wynikających z zawartej umowy kredytowej, a także ryzyka związanego z podpisaniem umowy. Za utrwalone w judykaturze należy uznać także stanowisko, że „odwołanie do kursów walut zawartych w "Tabeli kursów" obowiązującej w Banku oznacza naruszenie równorzędności stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego. Swoista nierówność informacyjna stron, a w szczególności sytuacja, w której konsument dowiaduje się o poziomie zadłużenia ratalnego, już spłaconego w związku z podjęciem odpowiedniej sumy z jego rachunku jest nie do zaakceptowania w świetle art. 385¹ k.c.” (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, LEX nr 2744159 i tam powołane orzecznictwo, także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23

czerwca 2022 r., II CSKP 616/22 i tam powołane orzecznictwo, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSKP 1669/22 i tam powołane orzecznictwo).

Z kolei w wyroku TSUE z 18 listopada 2021 r. w sprawie C – 212/20 (LEX nr 3256973) wyjaśniono, że „art. 5 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę” (por. pkt 55 oraz pkt 1 sentencji).

Reasumując należało przyjąć, że na podstawie wyżej cytowanych zapisów umowy powodowie nie byli w stanie w sposób racjonalnie uzasadniony określić wysokości własnego zobowiązania, a tym samym ocenić skutków ekonomicznych wynikających z zawartej umowy kredytowej, a także ryzyka związanego z podpisaniem umowy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego uzyskanie przez kredytobiorców korzystniejszego oprocentowania i związanej z tym niższej raty nie rekompensowało w pełni obciążenia powodów w praktyce nieograniczonym ryzykiem walutowym w wyżej wskazanym rozumieniu. Dopiero gdyby pozwany udzielił powodom rzetelnych i pełnych informacji odnośnie do tego ryzyka – a pomimo tego powodowie zdecydowaliby się na zawarcie umowy – dopiero wówczas należałoby uznać, że ryzyko walutowe zostało przedstawione w sposób jednoznaczny i transparentny, co w konsekwencji wykluczałoby możliwość uznania przedmiotowej klauzuli za abuzywną. Tak jednak w niniejszej sprawie nie było, przy czym niezależnie od braku zadośćuczynienia obowiązkowi informacyjnemu w zakresie ryzyka walutowego analizowane postanowienia nie określały precyzyjnie rzeczywistej wysokości udzielonego kredytu a także świadczeń kredytobiorcy, w sposób możliwy do ustalenia w oparciu o czynniki obiektywne, niezależne od kredytodawcy (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, LEX nr 2744159) - co ma znaczenie w kontekście omawianego zagadnienia dotyczącego jednoznaczności i transparentności zapisów umowy. Należało zatem uznać, że przedmiotowa umowa w tym zakresie nie była jednoznacznie określona w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c., pozostając w sprzeczności z wymogiem prostoty i jasności zapisów umownych które winny spełniać kryteria umożliwiające kredytobiorcy zrozumienie w pełni zapisów umowy i oszacować konsekwencje finansowe zawartej umowy (zob. wyrok TSUE z 30 kwietnia 2014, C-26/13, Árpád Kásler, ZOTSiS 2014, nr 4, poz. I-282, wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r., C - 776/19, VB i in. przeciwko BNP PARIBAS Personal Finance SA, LEX nr 3183143).

Uznanie przedmiotowych klauzul umownych tworzących łącznie mechanizm indeksacyjny za niejednoznaczne, nietransparentne otwierało możliwość ich oceny z punktu widzenia abuzywności. Dla uznania postanowień umownych za niedozwolone (abuzywne) niezbędne jest bowiem także to, aby kształtowały one prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

W judykaturze ukształtowało się jednolite stanowisko, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami (art.385¹ § 1 k.c.), jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza natomiast nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem. (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64, także uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22 i tam powołane orzecznictwo, również uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSKP 1669/22).

W istocie, w ocenie Sądu Apelacyjnego kwestia tego, czy postanowienia umowne naruszają dobre obyczaje oraz w sposób rażąco naruszają interesy konsumenta wiąże się ściśle z oceną przejrzystości i transparentności klauzul indeksacyjnych zawartych w umowie. Brak transparentności, w szczególności w zakresie klauzuli ryzyka walutowego

należy bowiem oceniać także przez pryzmat tego, czy na skutek braku wypełnienia obowiązku informacyjnego odnośnie do ryzyka walutowego nie zostały w sposób rażąco naruszone interesy konsumenta oraz dobre obyczaje. W orzecznictwie TSUE i Sądu Najwyższego zwrócono bowiem uwagę, że „wykładni art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, iż warunki umowy kredytu przewidujące, iż waluta obca jest walutą rozliczeniową a euro (co należy także odnieść do waluty CHF) jest walutą spłaty, i powodujące skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę, mogą doprowadzić do powstania znaczącej nierównowagi wynikających z tej umowy kredytu praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, jeśli przedsiębiorca nie mógł racjonalnie oczekiwać, przestrzegając wymogu przejrzystości w stosunku do konsumenta, iż ten konsument zaakceptowałby, w następstwie indywidualnych negocjacji, nieproporcjonalne ryzyko kursowe, które wynika z takich warunków (wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r., C – 776/19 – C – 782/10 BNP Paribas Personal Finance, pkt 103, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r. II CSKP 464/22 i tam powołane orzecznictwo).

W ocenie Sądu Apelacyjnego kwestionowane przez powodów postanowienia umowy są sprzeczne z dobrymi obyczajami. Pozwany bank nie mógłby bowiem racjonalnie spodziewać się, iż powodowie zgodziliby się na powyższe postanowienia w drodze negocjacji indywidualnych, gdyby w sposób zrozumiały, prostym językiem przedstawiono im wyżej wymienione konsekwencje i ryzyka, dotyczące w istocie braku przewidywalności poziomu waluty indeksowanej w dłuższej perspektywie czasowej, a przypomnieć należy, że umowa została zawarta na okres do 17 marca 2049 r. (§ 5 ust. 2 (...), k.29). Nie można bowiem – co wykazała rzeczywistość – założyć względnej stabilności waluty z jedynie niewielkimi odchyleniami kursu, z uwagi na zbyt dużą ilość zmiennych mogących wpłynąć w przyszłości na kurs waluty (np. stan gospodarki światowej, polityka rządu kraju, do której waluty kredyty indeksowano, epidemie lub inne zagrożenia), w której przecież kredytobiorca nie uzyskiwał dochodu.

Postanowienia odwołujące się do kursów walut zawartych w „Tabeli kursów” również w sposób rażąco naruszają interes konsumenta, w tym przede wszystkim jego interes ekonomiczny związany z wysokością poszczególnych rat kredytu. Postanowienia te godzą w równowagę kontraktową, nierównomiernie rozkładając prawa i obowiązki między stronami przedmiotowej umowy (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64). Przyznają bowiem powodowi uprawnienie do jednostronnego kształtowania wysokości świadczeń stron, poprzez stosowanie bliżej niesprecyzowanego mechanizmu przeliczenia waluty, zarówno kwoty kredytu, jak i raty kapitałowo – odsetkowych. Mechanizm ten kształtowany jest bowiem poprzez odesłanie do kursów walut ustalanych każdorazowo na podstawie tabeli sporządzanej przez bank, w oparciu o nieustalone z powodami kryteria, które nie są transparentne, nie spełniają wymogu wyrażenia ich prostym i zrozumiałym językiem, co należy także wiązać z brakiem zadośćuczynienia obowiązkowi informacyjnemu w zakresie obciążenia kredytobiorców ryzykiem walutowym (zob. także uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2022 r., I CSK 3032/22 i tam powołane orzecznictwo).

Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego należało uznać, że przyznanie sobie przez bank prawa do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu indeksowanego kursem CHF jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta (art.385¹ § 1 k.c.) (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22 i tam powołane orzecznictwo, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSKP 1669/22 i tam powołane orzecznictwo).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew zarzutom skarżącego, nie zmieniło powyższego zastosowanie do przedmiotowej umowy art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (tzw. ustawy antyspreadowej, Dz.U. nr 165 poz.984).

Zgodnie z powołanym przepisem (art. 4 ustawy „antyspreadowej”) „w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b ustawy, o której mowa w art. 1, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki”.

Przypomnieć należy, że wedle art.69 ust.2 pkt 4 a pr. bank. umowa kredytu może obejmować umowę o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska; umowa taka winna zawierać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Z kolei art.69 ust.3 stanowi: „w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku”.

Wszystkie powyższe przepisy wprowadzono do obrotu prawnego na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. nr 165 poz.984), zmieniającej ustawę z dniem 26 sierpnia 2011 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego nowelizacja ta nie spowodowała jednak konwalidacji przedmiotowych niedozwolonych postanowień umownych, ani nie zrealizowała odstraszającego, prewencyjnego celu dyrektywy 93/13 .

Sąd Apelacyjny podziela wyrażone w judykaturze stanowisko (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344 i tam powołane orzecznictwo, także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22 i tam powołane orzecznictwo, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSKP 1669/22), że samo wejście w życie przedmiotowej nowelizacji (nazywanej w języku prawniczym „ustawą antyspreadową”) w żaden sposób nie mogło wpłynąć na ocenę abuzywności przedmiotowych postanowień umowy i ocenę konsekwencji tej abuzywności dla bytu umowy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powołane wcześniej przepisy nie stwarzają jednoznacznych podstaw do przyjęcia, że ich przedmiotem regulacji były klauzule abuzywne oraz umowy z ich powodu nieważne, a celem - sanowanie tych, gdyż nie wspominają o tych wadliwościach ani nie regulują związanych z nimi rozliczeń wadliwości (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344, por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, LEX nr 2642144). Uzasadnione jest zatem twierdzenie, że wolą ustawodawcy było doprecyzowanie na przyszłość reguł ustalania kursu wymiany walut oraz nieodpłatne umożliwienie dokonywania spłat kredytu bezpośrednio w walucie obcej, oraz że miał on na względzie umowy ważne oraz klauzule dozwolone, choć podlegające doprecyzowaniu. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko, że nawet jeżeli intencją nowelizacji było konwalidowanie in gremio wszystkich umów kredytowych indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych, to skutek taki nie mógł zostać w ten sposób osiągnięty. Przedmiotowa ustawa nie zawierała bowiem regulacji mogących zastąpić ewentualne klauzule abuzywne, a jedynie nakładała na banki ciężar dokonania ogólnie określonych, wymagających skonkretyzowania in casu zmian umowy. Zgodzić należy się ze stanowiskiem, że nie wystarcza to do przyjęcia domniemania, iż owe konkretne rozwiązania są wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę (por. pkt 13 dyrektywy 93/13, także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344 i tam powołane orzecznictwo). Samo zaś umożliwienie spłaty bezpośrednio w walucie obcej jest uzasadnione tylko w przypadku mechanizmu indeksacji skonstruowanego prawidłowo; nie jest przy tym – co istotne w niniejszej sprawie - rozwiązany problem dotyczący określenia kursu, po którym przeliczona została kwota kredytu oddana do dyspozycji kredytobiorcy.

Dalej należało ocenić, jakie skutki wywiera uznanie, że klauzule tworzące mechanizm indeksacyjny określające świadczenie główne przedmiotowej umowy stanowią niedozwolone postanowienia umowne, w szczególności, czy luki powstałe w umowie po stwierdzeniu bezskuteczności postanowień abuzywnych mogą zostać zastąpione a jeżeli tak, to w jaki sposób.

Aktualnie nie powinno już budzić wątpliwości, że w polskim systemie prawnym brak jest przepisów dyspozytywnych umożliwiających zastąpienie luki spowodowanej wyeliminowaniem postanowień abuzywnych. W szczególności takim

przepisem nie jest norma wynikająca z art.358 § 2 k.c. zgodnie z którym „wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna zastrzega inaczej”.

W judykaturze sprzed wyroku TSUE z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 rzeczywiście dopuszczono możliwość wypełnienia luki powstałej w umowie w wyniku zastrzeżenia postanowienia niedozwolonego między innymi przez określenie wysokości zobowiązania na podstawie średniego kursu waluty ustalanego przez Narodowy Bank Polski, przez analogię do treści art.41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (t. jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 160 z późn. zm) (tak np. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018/7-8/79).

W powoływanym wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 wyjaśniono, iż co prawda sąd krajowy ma możliwość zastąpienia nieuczciwego postanowienia umownego przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym albo przepisem mającym zastosowanie, o ile jednak strony danej umowy wyrażą na to zgodę, przy czym możliwość ta jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, tak że ten ostatni zostałby tym ukarany (pkt 48 i 58 sentencji wyroku w sprawie C – 268/18, podobnie TSUE w wyroku z dnia 8 września 2022 r. w sprawach C - 80-82/21, pkt 67).

TSUE akcentuje zatem wolę konsumenta co do zastąpienia niedozwolonego postanowienia umownego inną normą a bezsprzecznie powodowie in concreto takiej woli nie wyrazili. Nie sposób także uznać, aby zastosowanie normy z art. 358 § 2 k.c. przywracało równowagę kontraktową stron (punkt 60 wyroku w sprawie C – 268/18), gdyż w istocie zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego zawierającego odesłanie do tabel kursowych Banku średnim kursem NBP, nie zrealizowałyby odstrasżającego skutku Dyrektywy 93/13 (art. 7 Dyrektywy 93/13) i nie konwalidowałyby podstawowej dysfunkcji przedmiotowej umowy, którą w ocenie Sądu Apelacyjnego jest przerzucenie w całości ryzyka walutowego rozumianego jako ryzyko zmiany kursu walut na kredytobiorcę, bez realnego zadośćuczynienia w tym zakresie obowiązkowi informacyjnemu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie można zasadnie stwierdzić, aby powyższe stanowisko dotyczące zastosowania tzw. klauzuli redukcji utrzymującej skuteczność umowy zdezaktualizowało się na skutek wyroku TSUE z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie C-19/20 przeciwko Bankowi BPH S.A. W wyroku tym podtrzymano bowiem stanowisko, że „w przypadku stwierdzenia przez sąd krajowy nieważności nieuczciwego warunku zawartego w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w taki sposób, że niezgodny z tym przepisem jest przepis prawa krajowego dający sądowi krajowemu możliwość uzupełnienia tej umowy poprzez zmianę treści owego warunku (pkt 67 i tam powołany wyrok z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C#70/17 i C#179/17, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo). Gdyby bowiem sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w takich umowach, to takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie to przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców przez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęceni do stosowania rzeczonych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały być one unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców” (pkt 68 i tam powołany wyrok z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C#70/17 i C#179/17, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo, także uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22 i tam powołane orzecznictwo oraz uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., I CSK 2722/22 i tam powołane orzecznictwo).

TSUE w wyroku z dnia 8 września 2022 r. w połączonych sprawach C – 80-82/21 uściślił, że w sytuacji, gdy konsumenci zostali poinformowani o konsekwencjach związanych z unieważnieniem umowy o kredyt i zaakceptowali je, biorąc pod uwagę determinujący charakter woli konsumentów, „nie wydaje się, aby spełniona została przesłanka, zgodnie z którą unieważnienie całej umowy naraziłoby zainteresowanych konsumentów na szczególnie szkodliwe konsekwencje, wymagane do tego, aby sąd krajowy był uprawniony do zastąpienia nieuczciwego warunku, którego

nieważność stwierdzono przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym”. TSUE w wyroku z dnia 8 września 2022 r. jednoznacznie przy tym wykluczył możliwość zastąpienia nieważnego warunku umownego wykładnią sądową, co ma znaczenie w kontekście podniesionego zarzutu naruszenia art. 65 k.c.

Dalej należało ocenić, jakie skutki wywiera uznanie, że klauzule indeksacyjne określające świadczenie główne przedmiotowej umowy stanowią niedozwolone postanowienia umowne a luki spowodowane wyeliminowaniem tych postanowień nie mogą być uzupełnione, w szczególności, czy in concreto mogą one wywołać obiektywny skutek w postaci stwierdzenia trwałej bezskuteczności (nieważności) całej umowy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że „sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c.” (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22, LEX nr 3337513). Innymi słowy, stwierdzenie abuzywności klauzul indeksacyjnych oznacza, że są od początku, z mocy samego prawa dotknięte bezskutecznością na korzyść kredytobiorcy chyba, że następnie udzieli on świadomej i wolnej zgody na te klauzule i w ten sposób przywróci ich skuteczność z mocą wsteczną (ex tunc, zob. uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN – zasada prawna z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz.56).

W niniejszej sprawie powodowie w oświadczeniu z dnia 10 sierpnia 2020 r. dołączonym do pozwu (k.27), potwierdzonym na rozprawie w dniu 24 listopada 2021 r. (k.225-226, 00:019:17 – 00:22:13) jednoznacznie oświadczyli, że są świadomi skutków stwierdzenia nieważności umowy, domagają się uznania kwestionowanej umowy za nieważną, konsekwentnie nie wyrażali zgody na zastosowanie niedozwolonych klauzul umownych ani na zastąpienie powstałych luk regulacjami wynikającymi z przepisów dyspozytywnych,

W wyroku TSUE z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 wyrażono stanowisko, że „jeżeli sąd krajowy uzna, że zgodnie z odpowiednimi przepisami obowiązującego go prawa utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych warunków nie jest możliwe, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 zasadniczo nie stoi na przeszkodzie jej unieważnieniu. Jest tak zwłaszcza w sytuacji, gdyby unieważnienie klauzul zakwestionowanych przez kredytobiorców doprowadziło nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również – pośrednio – do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. Klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu co powoduje, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy” (pkt. 43-45 wyroku).

W wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20 TSUE wyjaśnił wprawdzie, że „unieważnienie umowy nie może stanowić sankcji przewidzianej w dyrektywie 93/13” (pkt.86) i dana umowa może zostać utrzymana w mocy, jednak pod warunkiem że zgodnie z przepisami prawa krajowego takie utrzymanie w mocy umowy bez nieuczciwych postanowień jest prawnie możliwe (pkt.83); jednocześnie jednak zastrzeżono, że „art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie unieważnieniu umowy” (pkt.85, z odwołaniem do sprawy C-260/18).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego stanowisko co do możliwości stwierdzenia nieważności umowy – po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych - znajduje także potwierdzenie w treści wyżej powołanej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56), gdzie wyjaśniono, że „w sytuacji, gdy konsument odmawia potwierdzenia klauzuli abuzywnej, bez której to klauzuli umowa kredytu nie może wiązać - umowa staje się definitywnie, trwale bezskuteczna (nieważna)”.

Innymi słowy, w przypadku wystąpienia klauzul abuzywnych nie wiążą one konsumenta ab initio i ex tunc i mogą skutkować definitywną, trwałą bezskutecznością (nieważnością) całej umowy, jeżeli konsument nie wyrazi następczej i świadomej zgody na dalsze trwanie umowy z uwzględnieniem postanowień abuzywnych lub ich pominięciem bądź nie wyrazi zgody na uzupełnienie luk powstałych na skutek stwierdzenia bezskuteczności postanowień abuzywnych (nie nastąpi konwalidacja umowy) a ponadto (dodatkowo) w braku takiej zgody - jeżeli Sąd oceni, że zachodzą obiektywne, w świetle przepisów prawa krajowego podstawy dla stwierdzenia nieważności całej umowy (zob. pkt 3 i 90 wyroku TSUE z 29 kwietnia 2021 r. w sprawie C 19-20), o ile stwierdzenie takiej nieważności nie będzie szczególnie niekorzystne dla konsumenta - czemu jednak konsument może wiążąco zaprzeczyć, sprzeciwiając się utrzymaniu umowy (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56). Jak już to wcześniej wskazano TSUE w wyroku z dnia 8 września 2022 r. w połączonych sprawach C – 80-82/21 sprecyzował, że w sytuacji, gdy konsumenci zostali poinformowani o konsekwencjach związanych z całkowitym unieważnieniem umowy o kredyt i zaakceptowali je, biorąc pod uwagę determinujący charakter woli konsumentów, „nie wydaje się, aby spełniona została przesłanka, zgodnie z którą unieważnienie całej umowy naraziłoby zainteresowanych konsumentów na szczególnie szkodliwe konsekwencje”.

Rozważając skutki, jakie wywiera wyeliminowanie z umowy mechanizmu indeksacji w tym klauzuli ryzyka walutowego (rozumianego jako ryzyko deprecjacji waluty PLN w stosunku do waluty CHF) w kontekście możliwości dalszego funkcjonowania przedmiotowej umowy w obrocie prawnym wyjaśnienia wymaga, że pojęcie natury (właściwości) stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.) obejmuje również naturę określonych typów stosunków prawnych, a więc wiąże się z koniecznością przestrzegania, uwzględniania pewnych cech stosunku obligacyjnego, które stanowią o istocie tego stosunku prawnego i pozwalają go odróżnić od innych typów stosunków prawnych. W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej oraz kredytów denominowanych taką swoistą cechą tego stosunku prawnego będzie wskazany powyżej mechanizm indeksacji oraz oprocentowanie według stawki LIBOR.

Stawka LIBOR (ang. London Interbank Offered Rate), wyznaczała wysokość oprocentowania depozytów i kredytów na rynku międzybankowym w Londynie. Do stawki LIBOR odwoływał się § 1 ust. 8 (...) w zw. z § 2 ust.2 (...) (k.28, k.31).

W ocenie Sądu Apelacyjnego pominięcie mechanizmu indeksacji spowodowałoby, że istota tego stosunku prawnego (kredytu denominowanego) zostałaby zagubiona. Uznanie bowiem oprocentowania kredytu według stawki LIBOR za nierozłączną część (składnik) klauzuli indeksacyjnej i wyeliminowanie całości tej klauzuli z umowy - przy założeniu, że w pozostałym zakresie umowa byłaby skuteczna i możliwa do wykonania - skutkowałoby koniecznością przyjęcia, iż kredyt jest nieoprocentowany. Utrzymanie w mocy umowy zakładającej, że pozwany bank udzielił kredytu nieoprocentowanego nie jest natomiast możliwe. Tego rodzaju umowa byłaby bowiem sprzeczna z naturą umowy kredytu (art. 353¹ k.c. w zw. art. 69 ust. 1 pr.bank., zob. uzasadnienie wyroków Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22 i tam powołane orzecznictwo, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSKP 1669/22 i tam powołane orzecznictwo).

Z drugiej strony w ocenie Sądu Apelacyjnego pominięcie mechanizmu indeksacji, przy jednoczesnym pozostawieniu stawki LIBOR także spowodowałoby, że istota tego stosunku prawnego zostałaby zagubiona. W razie eliminacji klauzul kursowych (spreadowych), zniesiony bowiem zostaje nie tylko mechanizm indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również zanika ryzyko walutowe. Tego rodzaju przekształcenie umowy kredytu indeksowanego w kredyt złotówkowy jest zatem równoznaczne z wyeliminowaniem ryzyka walutowego, charakterystycznego dla takiej umowy i pozostawałoby w sprzeczności z naturą (właściwością) stosunku prawnego (art.353⁽¹⁾ k.c.), jakim jest umowa kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, stanowiąca wyróżniony w doktrynie i judykaturze podtyp umowy kredytu. Prowadzi to do tak daleko idącego przekształcenia, deformacji umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze (zob. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2022 r., I CSK 277/22, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22 i tam powołane orzecznictwo, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSKP 1669/22 i tam

powołane orzecznictwo). Za upadkiem umowy przemawia także i to, że po wyeliminowaniu klauzul kursowych (spreadowych) w kredycie denominowanym/indeksowanym do waluty obcej, nie wiadomo, w jakiej wysokości mają być spłacane raty, skoro były one wyrażone w walucie obcej, co czyni umowę niewykonalną (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2022 r., II CSKP 616/22 i tam powołane orzecznictwo). Wyeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi także do utrzymania w mocy kredytu indeksowanego kursem CHF - jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (zob. wyrok SN z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45, wyrok SN z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2022 r., I CSKP 3032/22 i tam powołane orzecznictwo).

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie można także przyjąć, aby unieważnienie umowy było dla powodów niekorzystne, skutkowało zagrożeniem ich interesów. Gdyby pozostawić umowę w mocy, to powodowie w dalszym ciągu byłiby narażeni na niczym nieograniczone ryzyko walutowe.

Niezależnie od tego – na co już wcześniej zwracano uwagę – powodowie w sposób wiążący zaprzeczyli, aby stwierdzenie nieważności umowy powodowało dla niego niekorzystne konsekwencje, gdyż sprzeciwiali się utrzymaniu umowy, konsekwentnie domagając się stwierdzenia jej nieważności, co skutkuje stwierdzeniem, że nie jest spełniona przesłanka narażenia konsumentów na szczególnie szkodliwe konsekwencje związane z unieważnieniem umowy (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56, także wyrok TSUE z dnia 8 września 2022 r. w sprawie C 80-82/21).

Dodatkowo należy podkreślić – na co zwraca się uwagę w orzecznictwie, że stwierdzenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorców nieuczciwych postanowień umownych. Zagwarantowana konsumentom przez przepisy tej dyrektywy ochrona ukierunkowana jest m.in. na osiągnięcie skutku prewencyjnego, o czym mowa w jej art. 7 Dyrektywy 93/12, tj. zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2022 r., I CSK 3445/22 i tam powołany wyrok TSUE z dnia 6 marca 2019 r. (C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA, pkt 54).

W rezultacie, skoro przedmiotowe klauzule umowne są abuzywne, a utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych warunków nie jest możliwe, spełnione zostały pozytywne przesłanki ustalenia nieważności przedmiotowej umowy jako konsekwencji bezskuteczności abuzywnej wyżej opisanych klauzul umownych, przy wystąpieniu przesłanki negatywnej – braku niekorzystnego skutku stwierdzenia nieważności umowy dla kredytobiorcy (art.189 k.p.c. w zw. z art.385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c.).

Konsekwencją stwierdzenia nieważności umowy była aktualizacja po stronie powodowej roszczenia restytucyjnego.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne rozważania Sądu Okręgowego w tym zakresie.

Słusznie wskazano, że świadczenie nienależne jest szczególną postacią bezpodstawnego wzbogacenia do którego mają zastosowanie wszystkie regulacje zawarte w art.405 – 409 k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2016 r., IV CSK 658/15, LEX nr 2069453). Wykładnia językowa – poprzez odesłanie do „przepisów artykułów poprzedzających” oraz wykładnia systemowa prowadzi do wniosku, iż regulacja dotyczące nienależnego świadczenia pozostają w odniesieniu do art. 405 k.c. – art.409 k.c. w relacji *lex specialis derogat legi generali* (tak też E. Łętowska, M. Grochowski, „Czemu ma dziś służyć bezpodstawne wzbogacenie?” (w:) Współczesne problemy prawa zobowiązań. (red. A. Olejniczak, J. Haberko, A.Pyrzyńska, D. Sokołowska), Warszawa 2015, s.217). Da aktualizacji roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia – poza wykazaniem jednej z kondykcji opisanych w art.410 § 2 k.c. wystarczające jest przy tym wykazanie samego przesunięcia majątkowego pomiędzy zubożonym (*solvens*) a wzbogaconym (*accipiens*) będącego następstwem spełnienia nienależnego świadczenia, gdyż ze swej istoty spełnienie tego świadczenia spełnia przesłankę zubożenia, zaś jego otrzymanie - kryteria wzbogacenia (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, LEX nr 1488794, z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, LEX nr 2183475, zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344). Bez znaczenia prawnego jest to, czy pozwany

faktycznie rozporządził środkami finansowymi otrzymanymi w ramach spłat rat kredytu, choćby na pokrycie własnych zobowiązań i nie zachodzi w tym wypadku potrzeba ustalenia, czy wzbogaciło ono odbiorcę (*accipiens*). Samo bowiem spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia restytucyjnego.

W § 2 art.410 k.c. w sposób enumeratywny wymieniono cztery sytuacje (kondykcje) kreujące obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia i komplementarne do niego roszczenie o jego zwrot, które można uporządkować w następujący sposób:

- a) brak zobowiązania podmiotu, który spełnił świadczenie lub istnienie zobowiązania wobec innej osoby, której świadczył (*condictio indebiti*);
- b) odpadnięcie podstawy prawnej świadczenia (*condictio causa finita*);
- c) nieosiągnięcie celu świadczenia (*condictio causa data causa non secuta*);
- d) nieważność czynności prawnej (*condictio sine causa*).

W niniejszej sprawie prawnie relewantna jest w ocenie Sądu Apelacyjnego czwarta z wyżej wymienionych kondykcji, a mianowicie *condictio sine causa*, gdyż konsekwencją bezskuteczności abuzywnej klauzuli tworzących mechanizm indeksacji przedmiotowej umowy jest trwała, definitywna bezskuteczność (nieważność) całej umowy (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56).

Nie powinno budzić przy tym wątpliwości, że w sprawie winna znaleźć zastosowanie teoria dwóch kondykcji, którą należy rozumieć jako konstruującą po obu stronach nieważnej czynności prawnej niezależne roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia. Take stanowisko należy już uznać za ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. uchwały SN z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, LEX nr 3120579 oraz z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56), w którym wyjaśniono, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c.).

W tym kontekście za chybiony należało uznać zarzut naruszenia art. 354 § 1 k.c. oraz art. 453 k.c. których zastosowanie *in casu* winno zdaniem skarżącego doprowadzić Sąd *meriti* do wniosku, że spełnienie świadczenia w PLN, choć walutą zobowiązania był CHF mogło nastąpić na podstawie art. 453 k.c. a ponadto taki sposób świadczenia należało uznać za odpowiedni z uwagi na cel społeczno- gospodarczy umowy kredytu denominowanego. Z uwagi na aktualizację roszczeń restytucyjnych w następstwie stwierdzenia trwałej bezskuteczności umowy, powyższe okoliczności należało uznać za prawnie obojętne.

Co do samej wysokości żądania restytucyjnego, to jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy, środki objęte żądaniem pozwu pozwany bezspornie otrzymał od powodów, zaś wysokość dochodzonego roszczenia znajdowała potwierdzenie w zaświadczeniach wystawionym przez pozwany Bank (k.39-42v).

Odnosnie do podniesionego w toku postępowania apelacyjnego na podstawie art.496 k.c. w zw. z art.497 k.c. procesowego zarzutu prawa zatrzymania świadczenia, wprawdzie w judykaturze dopuszczono możliwość wykorzystania instytucji prawa zatrzymania z art.497 k.c. w zw. z art.496 k.c. do rozliczeń restytucyjnych przy nieważnej umowie kredytowej i będącego jego konsekwencją obowiązku zwrotu wzajemnych świadczeń (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, LEX nr 3120579, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego 7 sędziów z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56), to jednak w ocenie Sądu Apelacyjnego instytucja prawa zatrzymania świadczenia ze swej istoty ma zastosowanie, gdy na skutek odstąpienia od umowy lub jej nieważności strony umowy mają obowiązek zwrotu świadczeń o charakterze różnorodnym, np. świadczenia pieniężnego i zwrotu rzeczy. W przypadku natomiast tożsamy rodzajowo świadczeń pieniężnych właściwą konstrukcją do wzajemnych rozliczeń jest zarzut potrącenia, mający zastosowanie, gdy przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku (art.498 § 1 k.c., podobnie M.

Pater, Charakter prawny umowy kredytu oraz dopuszczalność zarzutu zatrzymania w postępowania frankowych w świetle dotychczasowego stanowiska Sądu Najwyższego, Monitor Prawniczy, 7/2022, s.367-371, także Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 października 2022 r. w sprawie I CSK 5090/22). Zdaniem Sądu Apelacyjnego za takim stanowiskiem przemawia wykładnia funkcjonalna i systemowa. Za niedopuszczalne in casu należałoby uznać stosowanie w drodze analogii do zwrotu świadczeń pieniężnych instytucji ze swej istoty mającej zastosowanie przy świadczeniach nie mających charakteru jednorodząowego. Zastosowanie przepisów w drodze analogii powinno następować jedynie wyjątkowo i tylko wówczas, gdy zachodzi potrzeba rozwiązania danego zagadnienia prawnego, a istnieje luka prawna i istnieją przepisy regulujące zagadnienie podobne, które mogą być zastosowane do rozwiązania problemu prawnego nieuregulowanego aktem prawnym. W ocenie Sądu Apelacyjnego w sytuacji umowy kredytu nie ma takich przesłanek albowiem brak jest jakiegokolwiek luki prawnej, która wymagałaby uzupełnienia w drodze analogii, a więc brak jest podstaw do zastosowania przepisów o zatrzymaniu per analogiam. Skorzystanie z zarzutu zatrzymania należało zatem in casu ocenić jako sprzeczne ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem prawa.

Z tych też względów Sąd Apelacyjny uznał wszystkie wyżej powołane zarzuty naruszenia prawa procesowego i materialnego za chybione i na podstawie wyżej cytowanych przepisów oraz art.385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z wyrażoną w art.98 k.p.c. zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Skoro apelacja została oddalona w całości Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów koszty zastępstwa procesowego, których wysokość została ustalona na podstawie § 2 pkt. 6 w zw. z § 10 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz.1800).

SSA Leszek Jantowski

Na oryginale właściwy podpis.